Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	Carlson, F. F.; efter offentlig Foranstaltning oversat fra Svensk.
Titel | Title:	Personalier oplæste ved Hans Majestæts Kong Oscar den I's Begravelse i Ridderholmskirken den 8de August 1859
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Christiania : Det Steenske Bogtrykkeri, 1859
Fysiske størrelse | Physical extent:	49 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

Personalier over
Kong Oscar I
China 1859.

DA 41 II-191

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 41 II 8°

1 1 41 2 8 01949 X

+REX

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

1901 IV 309
DA 411 .I2 - 191

Personalier

oplæste ved

Hans Majestæt

Kong Oscar den II's

Begravelse

i Ridderholmskirken

den 8de August 1859.

(Efter offentlig Foranstaltning oversat fra Svensk).

Christiania.

Det Steenske Bogtrykkeri.

1859.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Den Levnetsdag er endt, som med Fredens Velsignelse lyste over Norden; det Liv er sluknet, som brændte for at fremme de forenede Rigers Lykke. Kong Oscar begrædes af sine Folk.

Bedrøvelsen i de videste Kredse vidner om, at de, der have levet under hans Scepter, have følt sig lykkelige ved Foreningen af Retfærdighed og Mildhed. Midt i sin Virksomheds fulde Kraft rammet af det bedøvende Slag, revet han bort fra deres Midte længe før, end efter deres Tanker hans Dags Aften var inde. Sorgens Klage lyder fra alle Læber; men Savnet retter uvilkaarligt sit Blik tilbage og vil gjenkalde sig Billedet af det, som har været.

For Dødeliges Væsen gjælder den samme Lov, hvad enten de i Samfundet have indtaget den første eller den sidste Plads; deres indre Livs Hemmelighed forklares af deres Handlinger og deres Skjæbne. Spørger man, hvad de have været, maa Svaret læses i den aabnede Bog om deres gjennemgangne Prøvelser og de af dem udførte Hverv. Til Kongers Minde stilles dette Spørgsmaal endnu lydeligere end til nogen Andens. De bære i sit Indre Tanker, som sætte hele Folk i Bevægelse; deres Beslutninger bære Frugter, som modnes gjennem Aarhundreder. Derfor samler Historien med saa megen Flid de adspredte Træk af deres forsvundne Liv, og stræber at gjenfinde Ledene i den Kjede, som har bundet deres Virksomhed sammen med det Forbigangne og det Tilkommende. Derfor opfordrer ogsaa, ikke blot den ældgamle Skik, men en dybt følt Trang til, i det Øieblik en hedenfaren Konges Støv skal indvies til den lange Hvile, at

skue tilbage i det Forbigangne for at eftertænke, hvad han har villet, ihukomme, hvorledes han har stridt, og betragte, hvad han har udført.

Ved Synet af det Forgjængelige, ved Tanken paa den aabnede Evighed, tier Berømmelsen. Men at give en kort Antydning af, hvad den begrædte Konge har gjennemlevet, af Maalet for hans Stræben, af Fremgangen i hans Arbeide, er kun at pege paa det Mindesmærke, han selv har reist sig i sine Værker.

Den ædle Monark, over hvis Tab nu tvende Folk sørge, var ikke baaren til Thronen. Blandt Sveriges Konger er han ikke ene om denne Lod. I næsten halvandet Aarhundrede ere af alle de Regenter, som have siddet paa Sveriges Throne, kun tre ved sin Fødsel blevne hilsede som Thronfølgere.

Josef Frants Oscar Bernadotte fødtes i Paris den 4de Juli 1799. Under de stormfulde Tider, som herskede i hans Barndom, og medens hans berømte Fader Gang efter Gang kaldtes til at deltage i den første Napoleons Jættekampe og Seire, henlevede han sine første Aar i Landlivets Ro, ledet af sin Moders ømt pleiende Haand. Verdensbegivenhedernes rullende Bølger havde ført hans Fader i Berørelse med svenske Krigere; indtagne af hans Heltesind og Ædelmod udbredte de hans Ry i deres Hjemland, og ei lang Tid derefter kaldtes den franske Hærfører til Sveriges Thronfølger, hvorved han skjænkede sin Ætt Arveretten til det ældgamle Riges Krone.

I en Alder af 11 Aar betraadte den unge Arveprinds Oscar for første Gang Sveriges Jordbund. Fra dette Øieblik tilhørte han helt og holdent sit nye Fædreland. Han undervistes i dets Sprog: han studerede dets Historie og dets Love. Snart delte han ogsaa dets Kampe. Femten Aar gammel deltog Prinds Oscar i Felttoget mod Norge. Det blev hans Lod at deltage i den sidste af de Krige, i hvilke de tvende skandinaviske Folk havde anstrængt sine Kræfter for at forstyrre hinandens Velfærd, og kort efter at blive Vidne til Indvielsen af den Forening, ved hvilken de nu

gjensidig betrygge hinandens Selvstændighed og Lykke. Han fulgte sin Fader, Kronprindsen, da Denne i November 1814 i Christiania modtog Storthingets høitidelige Hylding og Troskabserklæring, og han var ogsaa tilstede, da Deputerede fra Norges Storthing den 14de December samme Aar overrakte Kong Carl XIII den nylig antagne Norske Grundlov. Han havde imidlertid seet Krigen netop i Aftenrøden af de Kampe, som saa længe havde oprørt Europa. Derefter hvilede Carl Johans Sværd, og hans Søn behøvede aldrig mere at drage sit. Den unge Arveprinds voxede, omgivet af varme Fremtidsforhaabninger, mere og mere ind i sit nye Fædrelands Forhold, med hvilke han snart blev saa fortrolig, at neppe Nogen, som blev Vidne til hans omfattende Kjendskab til Bestyrelsen og Lovene, skulde, uden at være bleven underrettet derom, kunnet ane, at hans Vugge havde staaet paa fremmed Jordbund. Prindsens Underviisning lededes, under hans Guvernørs, Overstekammerjunker, Friherre Germund Ludvig Cederhjelms Opsigt, af Professor Niels Magnus af Tannstrøm og af Hr. Louis Le Moine, hvilken Sidste havde fulgt Prindsen fra Frankrig.

I Aaret 1815 konfirmeredes den unge Fyrste, efterat han dertil var forberedt af daværende Sognepræst, senere Erkebiskop Johan Oluf Wallin, gik derefter den 18de April for første Gang til Herrens Bord, og aflagde to Dage senere, i Stændernes Nærværelse, paa Rigssalen sin Troskabsed til Kongen. Efter den 4de Juli 1817 at være erklæret myndig, begyndte Arveprindsen den 14de i samme Maaned at være tilstede ved Forhandlingerne i det svenske, og den 17de August i det norske Statsraad. Allerede det følgende Aar gav Sveriges Stænder Beviis paa den uindskrænkede Tillid, de nærede til den unge Fyrstes Modenhed, Retsindighed og Kraft, da de fattede den Beslutning, at Arveprindsen, Hertugen af Sødermanland, skulde, naar Kongen og Kronprindsen ved Sygdom vare forhindrede, kunne overtage Udøvelsen af Kongemagten med al den Ret, som Grundlovene tillægge denne.

Den 20de Januar 1818 modtog Kong Carl XIII, om-

given af sit Statsraad og af et glimrende Hof, den store Deputation af Rigets Stænder, som meldte ham denne Beslutning, og han bekræftede den med sit Bifald. Sexten Dage efter var han ikke mere. Den 5te Februar 1818 besteg Kong Carl XIV Johan Thronen, og hans Søn indtraadte i en ny Stilling, som Sveriges og Norges Kronprinds. Af Norges Storthing gaves ham den 8de Juni samme Aar ligeledes den tillidsfulde Bemyndigelse til, under Kongens mulig indtræffende Sygdom, at føre Rigsstyrelsen. Samtidig modtog han det første af de vigtige Embeder, som hans høie Fader betroede ham, da han efter foregaaende Valg udnævntes til Upsala Universitets Kantsler. Omsorg for Ungdommens Dannelse, for Fædrelandets Haab, var den værdige Gjenstand for den unge Kronprinds's første Embedsvirksomhed. Snart lærte han ogsaa nærmere at kjende Feltet for denne Virksomhed, da han Høstterminen 1818 opholdt sig i Upsala, og omgivet af Universitetets Ungdom, besøgte Forelæsningerne, blandt hvilke han med særlig Opmærksomhed fulgte den store Historieskriver Geijers Foredrag over den svenske Historie. Kronprindsen beklædtes ogsaa i det følgende Aar med Værdighed som Kantsler for Universiteterne baade i Lund og i Christiania.

I Mai Maaned 1822 foretog Kronprindsen en længere Udenlandsreise. Han mødte i Aachen sin Moder Dronningen, lagde derefter Veien gjennem Holland og Rhinlandene, og indtraf den 22de August i Eichstädt, hvor han første Gang saae sin tilkommende Gemalinde, straalende i al Skjønhedens Glands, dog især af den uforgjængelige Skjønhed, som er Sjælens Prydelse. Førend han knyttede det løfterige Baand, som for Livstid skulde forene hans Skjæbne med Hendes, foretog Kronprindsen endnu en Reise i Syden, til Schweitz og Italien. Han saae Milano, Florents og Rom, og fandt i Verona den store Kongres forsamlet, ved hvilken Europas mægtigste Monarker og Statsmænd forhandlede om Folkenes Skjæbne. Efter den 3die November at være vendt tilbage til Eichstädt, feirede Kronprindsen den 15de samme Maaned sin Trolovelse med Prindsesse Josephine Maximi-

liane Eugenie, ældste Datter af Prinds Eugène, Hertug af Leuchtenberg, og hans Gemalinde Augusta Amalia af Bayern. Det følgende Aar blev bestemt til Formælingen. Det var den 13de Juni 1823, at den sextenaarige Prindsesse Josephine, ledsagende sin høie Svigermoder, de forenede Rigers Dronning, hilset af Folkets Jubel, steg i Land ved Stockholm: og den 19de samme Maaned feiredes Brylluppet i Stadens Storkirke. Af denne Forening fremblomstrede Kronprindsens Lykke og Folkets Forhaabninger. Snart omgaves det høie Ægtepar af en blomstrende Æt. Fire Sønner og en Datter blev deres og Folkenes Glæde.

Efterat Kronprindsen Tid efter anden havde modtaget flere vigtige Embeder, udnævntes han i Februar Maaned 1824 til Vicekonge i Norge, og indtraf den 11te April med sin Gemalinde i Christiania, hvor Storthinget da var forsamlet. For første Gang hvilede Regjeringsforretningerne i Prinds Oscars Haand. Han lærte at kjende Landet, Folket og Statsindretningerne. Efter et halvt Aars Forløb tilbagekaldtes han af sin høie Fader til Sverige, og modtog det følgende Aar for første Gang Kongens Befaling til, under Hans Fraværelse, tilligemed visse af Statsraadets Medlemmer, at forestaae Regjeringen i Sverige, et Hverv, som Kronprindsen i de følgende Aar ofte paany udførte. I 1833 afreiste Kronprindsen atter i Egenskab af Norges Vicekonge til Broderriget, og traf Storthinget samlet i Christiania. Dette Aar gjorde han en Reise langs Norges Kyst lige til Bergen, hvor siden Christian IV's Besøg der, to hundrede Aar forud, ingen norsk Regent havde været seet *).

Medens den asiatiske Cholera hærgede i Stockholm Sommeren 1834, deltog Kronprindsen i Foranstaltningerne for at hemme Sygdommens Fremgang, med en saa stor Virksomhed, at H. M. Kongen, da han indstiftede en Medalje for

*) Dette er en Feiltagelse af den ellers saa nøiagtige Forfatter. Christian den VI besøgte med sin Dronning og med sit Hof Bergen i Aaret 1733.

Overs. Anm.

dem, som havde udmærket sig ved Omsorgen for de Syge, behagede i et egenhændigt Brev at bevidne Kronprindsen sin høie Tilfredshed med den Selvopoffrelse og den Iver, han havde lagt for Dagen.

Foruden de mange Reiser, som Kronprindsen i disse Aar gjorde inden Landet, foretog han tre Udenlandsreiser, en i Aaret 1830 til St. Petersburg, en anden 1837 for sin Helbreds Skyld til Badet i Ems, og den tredie i 1843, da han med sin Gemalinde og Datter besøgte sine høie Slægtninger i München.

Idet Kronprindsen med Alvor hengav sig til de Studier, som forberede en vordende Regent til hans høie Kald, valgte han i sine modnere Aar visse bestemte Grene af Statsforvaltningen, hvilke han fortrinsviis gjorde til Gjenstand for sine Undersøgelser. Frugten af de Granskninger, han anvendte paa et af disse Emner, blev synlig i hans ved Trykken udgivne Arbeide: „Om Straf og Straffeanstalter," som oversattes paa flere europæiske Sprog. Fremmede Landes Omdømme bare fuldgyldige Vidnesbyrd om dette Arbeides Fortjeneste.

Umiskjendelig er den Indflydelse, Kronprindsens Overtydning i disse Spørgsmaal udøvede paa deres Behandling ved Rigsdagen i 1840, da en Sum af næsten to Millioner bevilgedes til Opførelsen af Fængsler, indrettede efter Celle-Systemet, et Foretagende, som paa Grund af alle de følgende Rigsdages Medvirken, senere er bleven fortsat. Ligesaalidt bleve de Grundsætninger, Kronprindsen havde udtalt med Hensyn til et andet af Tidens store Spørgsmaal, det om Folkeunderviisningen, uden Indflydelse paa de Beslutninger, som toges af ovennævnte Rigsdag, saavel om Planen for denne Underviisnings Indretning, som angaaende Bevillinger af Statskassen til dens Gjennemførelse. Lovenes Forbedring, Dannelsens Fremme syntes at være de Endemaal, for hvilke den vordende Konge med Forkjærlighed havde foresat sig at arbeide.

I Begyndelsen af 1844 blev H. M. Kongen syg, og

Kronprindsen førte atter Regjeringen i sin høie Faders Navn. Han regjerede denne Gang i Kraft af Beslutningerne i 1818, ene og med fuld kongelig Magt, over begge de forenede Riger, i hvis Bestyrelse han forud til forskjellige Tider og efter forskjellige Forskrifter havde taget Del, og han nedlagde ikke dette Hverv, før han i eget Navn overtog Ledelsen af de forenede Rigers Skjæbner.

Hilset af glade Forhaabninger, omgivet af tillidsfuld Forventning tiltraadte Kong Oscar den 8de Marts Regjeringen over Nordens forenede Riger. Ved mangeaarig Forberedelse var han modnet for sit høie Kald. Følgende de Ledestjerner: Ret og Sandhed, hvis Navne han efter Grundlovens Anviisning, men endnu mere efter sit Hjertes Indgivelse, havde indskrevet i sit Valgsprog, vilde han regjere sine Folk. De forenede Rigers Stilling, — indbyrdes saa forskjellige, og dog i saa nær gjensidig Forening, — laae klar for hans af Erfaringen skjærpede Blik. Efter den Epoche af store Kampe, som først Revolutionens Omvæltninger, senere de langvarige Krige havde foraarsaget, var en Tid opgaaet for Europa, i hvilken Samfundenes Kræfter især toges i Beslag af Arbeidet paa deres indre Udvikling. De store Opgaver, som beskjæftigede Folkene, satte deres inderste Dyb i Bevægelse; de stræbte efter at komme til Klarhed med sig selv, og kjæmpede, snart under hastende Uro, snart holdte igjen og knurrende, mod Vanskelighederne paa Veien til sit ophøiede Maal. Det gjaldt ikke længer Krigens Bedrifter og Sværdets blodige Tvekamp: Statens Kræfter anstrængtes for at virkeliggjøre, i alle Retninger, den Form af dens Liv, som bedst kunde tilfredsstille Menneskehedens Fordringer. Det var et Arbeide, som gik for sig, ikke med mindre Strid — thi, saalænge Sandhedens Sol bryder sine Straaler forskjelligt i de forskjellige menneskelige Sind, ville modsatte Meninger bekjæmpe hverandre: — men utvivlsomt med større Frugt, end dengang, da Krigens Ødelæggelser var Midlet og ydre Erobringer Maalet for Nationernes Bestræbelser. „Fredens Seire", — for at anføre en Yttring af Kong Oscar

selv, — „mindre blændende end Krigens, ere mere varige, men fordre ikke mindre Mod og Selvopoffrelse."

I en saadan Tid er den Bane, paa hvilken en Regjering har at gaae frem, mere end nogensinde fuld af Ansvar og Vanskeligheder. Naar Alt er sat i Spørgsmaal, da at skjelne mellem hvad der er friskt og livskraftigt, og hvad der er hjemfaldet til Forgjængeligheden; af de forskjellige Lovgivningsgrene fortrinsviis at bearbeide dem, som mest trænge dertil; at bedømme, i hvilken Grad Udviklingen bør ydes Hjælp eller overlades til egne Kræfter; disse Opgaver, vanskelige at løse i Tænkerens stille Ro, ere end vanskeligere under Larmen af forskjellige Meningers Kampe. Uvirksomheden vilde være det for Øieblikket Letteste, men tillige det, som for Fremtiden vilde berede de største Vanskeligheder. Men Værdien af de Grundsætninger, som en virksom Regjering under saadanne Forhold har fulgt, kan først Efterverdenen bedømme. Kun langsomt naae Frugterne af saadanne Forandringer til Modenhed; om det Punkt af Udviklingens Arbeide, hvor Lovgiveren har grebet ind, er det rette, om den Retning, han har søgt at give denne, er den med Samfundets Krav mest overensstemmende — det viser sig først klart i et kommende Tidsrum.

Kong Oscar følte dybt dette Ansvar og disse Vanskeligheder: Han bar sin Del af den Uro og de Bekymringer, som følge med Magtens Besiddelse. Men af alle Vanskeligheder æggedes han kun til fornyede Anstrængelser for at naae det Maal, som svævede for hans indre Øie: Udviklingen af de nordiske Folks Anlæg og Kræfter til at fremme deres Fremtids Velstand og Ære.

Grundvolden for denne Fremtid saae han lagt i begge Rigers Forening. Med høisindet Opfatning af denne Forenings store Betydning, som hans Fader havde stiftet, helligede han den en uafladelig Opmærksomhed. Hans Regjerings første Omsorg var henvendt derpaa, ligesaavelsom den sidste. Han tog strax virksomme Skridt og Forholdsregler for at stille begge Riger i et saadant Forhold til hinanden, der kunde hæve enhver Grund til Mistanke om, at det

ene skulde fremstaae stærkere paa det andets Bekostning, og allerede elleve Dage efter hans Thronbestigelse afgav, paa derom givet Befaling, den til Affattelse af Betænkning og Forslag i visse, de forenede Riger fælles vedkommende Sager, nedsatte Komittee, underdanigst Forslag til forandret Unionsvaaben for Sverige og Norge, samt til et nyt Orlogs- og Handelsflag, hvorom kongeligt Paabud kort efter udfærdigedes. Kongen gav derved Norges Folk et usvigeligt Bevis paa, at det var hans alvorlige Villie, at det i Unionen skulde indtage den lige berettigede Plads, hvortil det gjennem Rigsaktens Bestemmelser var kaldet, overbevist, som han var om, at begge Folk kun i en Forening, bygget paa urokkeligt Venskab og paa gjensidig Tillid, kunde opnaae en betrygget Selvstændighed og en rolig Udvikling, og derfor stedse byggende sine Foranstaltninger paa Grundsætningen om Ubrødeligheden af begge Folks Rettigheder, og begges fælles Fremskridt.

Den fulde Tillid, Kongen vidste at han kunde nære til sine Undersaatter, lagde han for Dagen, da han, „støttet paa sin Overbevisning om Folkets urokkelige Hengivenhed for Ham og hans Æt, samt paa Bevidstheden om sine Hensigters Renhed", ophævede det i Sverige forud gjældende Forbud mod alt Samkvem med den i 1809 landsforviste Kongefamilie. Den kort efter hans Thronbestigelse udfærdigede Indkaldelse af en overordentlig Rigsdag viste hans varme Ønske om, snart at kunne overlægge med Rigets Stænder om de Samfundsforbedringer, som Landets Stilling krævede.

Kongens Sind var fra første Øieblik af rettet paa Arbeidet for Samfundslivets Udvikling i dets forskjellige Grene, men Frugterne af dette Arbeide kunde ikke strax blive synlige. Alligevel foretoges allerede i Løbet af Aaret 1844 flere Foranstaltninger, som vidnede om Regjeringens Virksomhed i dette Øiemed. Saaledes blev f. Ex. den i 1841 nedsatte Lovkommittee forstærket med nye Medlemmer, og dens Arbeide fremskyndet saaledes, at de til Gransning af Straffeloven henhørende forberedende Arbeider allerede før det nye Aars Begyndelse vare afsluttede. En større Simpelhed

i Rettergangen indførtes ved Ophævelse af Borg- og Slotsretterne, samt af Rigsmarskalk-Embedets Exekutionsret. Ved kongelig Forordning af 2den August 1844 skede Begyndelsen til den Forandring i Skydsvæsenet, som havde til Hensigt at berede Lettelse for de paa Jorden hvilende Byrder, hvilket senere er fortsat, og ved Stændernes Medvirkning under Kongens sidste Regjeringsaar har ledet til en fuldstændig Undersøgelse af dette indviklede Anliggende, og en omfattende Plan for dets Ordning.

Den 20de Juli 1844 mødte Kongen for første Gang Rigets Stænder. I sin Tale paa Rigssalen vedgik han, at han ved Stændernes Sammenkaldelse mere havde fulgt sin ivrige Længsel efter deres Nærværelse, end raadspurgt Muligheden af, i et saa kort Tidsrum at forberede de vigtige Anliggender, angaaende hvilke han vilde indhente deres Beslutninger eller deres Ønsker. Kongen lovede at anvende uafbrudt Omsorg for at gjøre den indre Bestyrelse simplere, og for en fuldkommere Ordning af Forsvarsvæsenet.

Den 28de September feiredes Kongens og Dronningens Kroning. Til Rigets Stænder fremsattes af Regjeringen Forslag til en ny Kriminallov; til Folkeunderviisningens Fremme forlangtes betydelige Bevilgninger, og disse bleve ogsaa tilstaaede. Kriminalloven bifaldtes af Stænderne blot i dens Hovedgrundsætninger; men flere væsentlige Dele af den ere ved senere Rigsdage med kun liden Forandring antagne af Stænderne, og have erholdt Kongens Sanktion. Rigsdagens største Kamp dreiede sig om det i 1840 udarbeidede Forslag til en ny Rigsdagsordning, hvilket ikke antoges af Stænderne. Men vigtige Forandringer i Fædrelandets Statsindretninger, saavel som i de borgerlige Forhold betegne alligevel dette Rigsmøde, ved Regjeringens Bifald til Stændernes Beslutning angaaende Rigsdagens Sammentræden hvert tredie Aar, Indrømmelse af Plads for Sædegaardseiere i Bondestanden, Inddragningsmagtens Ophævelse og Indførelsen af den lige Arveret. Et varigt Minde om Kongens Kjærlighed til de skjønne Kunster bliver altid den

pragtfulde Musee-Bygning, som ved denne Rigsdag foreslo-ges opført til Opbevarelse af Nationens Kunstskatte.

Endnu var den svenske Rigsdag i fuld Virksomhed, da Kongen, den 10de Februar 1845, i egen Person aabnede det norske Storthing. Han aflagde for dette sin Kongeed. Han fremstillede de Grundsætninger, han i sin Styrelse vilde følge, da han i sin Tale ved denne Leilighed yttrede: „Den Omhu for at fremme Udviklingen af vore lykkelige Forholde, som fra Stifteren af Rigernes Forening paa os er overgaaet, har Krav paa vore alvorligste Anstrængelser. Oplysningens Velgjerninger, Samfundskræfternes Udvikling og Frihedens Hegn ere Arvedele, som vi bør overantvorde til vore Efterkommere i forbedret Tilstand."

Kongen forblev i Christiania til Midten af April Maaned og øfrede en uafbrudt Opmærksomhed paa de vigtige Sager, som der vare under Behandling. Længere frem paa Aaret opholdt han sig atter i Christiania, medens Storthingets Arbeider endnu fortsattes. De første Love, Kong Oscar sanktionerede i Norge, vedkom samme Emner, som havde været Gjenstande for hans sidste Forslag til Sveriges Riges Stænder. Den 16de Juli 1845 meddeltes kgl. Sanktion paa Loven „angaaende dem, der bekjende sig til den christelige Religion, uden at være Medlemmer af Statskirken", ligesom paa den Lov, der erklærede ugift Kvinde efter det fyldte 25de Aar myndig under Kurators Tilsyn.

Den 22de April var Kongen efter sit første Ophold i Norge kommen tilbage til Stockholm, og havde kort derpaa hjemforlovet Rigets Stænder.

Med rastløs Iver fremskyndedes under den næst følgende Tid Arbeidet paa de vigtige Anliggender, som i forskjellige Grene af Lovgivning og Styrelse paakaldte Regjeringens Opmærksomhed. Saavel den offentlige som den private Rets, Krigshærens og Flaadens, Handelens, Fabrikernes, Haandværkernes, Bergværksdriftens, Beskatningsvæsenets, Undervisningsvæsenets, Fattigvæsenets vidtstrakte Omraader vare samtidigt Gjenstande for Bearbeidelse, og ved

Begyndelsen af den følgende Rigsdag, to og et halvt Aar derefter, kunde Kongen yttre til Rigets Stænder, at om disse Sager var dels Forordninger allerede udfærdigede, dels vilde Forslag, for største Delen drøftede af Regjeringen, blive fremsatte til Behandling paa Rigsdagen.

Især var det Lovgivningen, i dens forskjellige Grene, hvis Udvikling og Forbedring havde været Gjenstand for Regjeringens Omsorg. I de Dele af samme, som angaae Regjeringens Lovgivningsret alene, udfærdigedes nye Forordninger. Dybt indgribende Forandringer gave Nationens industrielle Liv en ny Skikkelse. Ved Fabriks- og Haandværksanordningen af 22de December 1846 bortryddedes de fra gammel Tid bestaaende, hæmmende Betingelser for Erhvervelse af Ret til at drive Næringsveie; for uhindret Anvendelse af den Driftiges Omtanke og Dueligheb aabnedes nye Felt. Handelsanordningen af samme Dag løsnede for en større Del de Baand, som forud havde hvilet paa Handelen, ved en større Lethed i at vinde Handelsret, ved Udstrækningen af denne til Rettighed at falholde alle Slags Varer, ved Udslettelse i væsentlig Grad af Forskjellen mellem By og Land i Henseende til Handelen. Samme Aar blev ved Forordningen af 27de April angaaende Stangjernssmedier og den grovere Jernforædling, en langt friere Rørelse i Bergværksdriften indrømmet Industriens Virksomhed, ved tilladt ubegrændset Smedefrihed paa Hammere udenfor Bergværksdistrikt, og under visse Betingelser ogsaa indenfor de egentlige Bergværksdistrikter, samt ved Forandringer i Henseende til Rettigheden til Anlæg af nye Jernværker. I Forbindelse dermed stod den, samme Dag, udfærdigede Forordning om Kulhandelen, som i betydelig Grad udvidede dennes Frihed.

Fattigvæsenet ordnedes ved en ny Forordning af 25de Mai 1847. Et Aar forud, den 29de Mai, var en Forordning bleven udfærdiget angaaende lediggaaende og til offentligt Arbeide hjemfaldne Personer, hvilken i denne Del af Lovgivningen indførte Forandringer, der længe havde været nødvendige.

Den 31te Januar 1845 anordnedes en ny Lovkommis-

sion for saadanne forberedende Foranstaltninger, som endnu udkrævedes for den endelige Drøftning af de til en forbedret Civillov og Rettergangsordning udarbeidede Forslag. Kirkelovkommitteens Arbeide blev fuldendt og Forslag afgivet dels til Kirkelov dels til særskildte Bestemmelser vedkommende Kirkevæsenet. Den Kommittee, som var bleven nedsat til en ny Bearbeidelse af Sølven, og som allerede Aar 1836 dertil havde afgivet Forslag, fik den 6te November 1845 Befaling til paany at træde sammen, for i Anledning af de til dens Arbeide gjorte Bemærkninger at foreslaae de Rettelser og Tillæg, hvorom der kunde blive Spørgsmaal, hvorefter den indkom i April 1847 med Forslag til Sølov og Reglement for Handelsfarten. Den 23de Januar 1846 blev der nedsat en Kommitte, som skulde udarbeide og til Regjeringen indkomme med Forslag til en ny Krigslovgivning.

I Anledning af, at Rigets Stænder hos Regjeringen havde anholdt om Foranstaltninger til at forberede en yderligere Udvikling af Spørgsmaalet om forandret Nationalrepræsentation, blev der, den 3die Februar 1846, nedsat en Kommittee med det Hverv, at samle statistiske og andre Oplysninger i Sagen, samt fuldstændigt at udvikle Principerne for Nationalrepræsentationens hensigtsmæssige Omdannelse, og at yttre sig angaaende de Grundlovsforandringer, som deraf kunde foranlediges. I Juni Maaned 1847 afgav denne Kommittee Betænkning og Forslag i dette vigtige Anliggende.

I næsten halvandet Aarhundrede havde Spørgsmaalet om Forandring i de almindelige Skatters Erlæggelse været paa Bane, og de sidst forsamlede Stænder havde ogsaa gjort underdanige Forestillinger i denne Anledning. Da disse Forestillinger fandtes at burde komme under Overveielse, i Forbindelse med en almindelig Plan for Oppebørselens og Regnskabsvæsenets hensigtsmæssige Ordning, fik særskilte dertil udseede Kommitterede det Hverv, at udarbeide et paa anstillede Undersøgelser grundet Forslag til Simplifikation af Beskatningsvæsenet samt Oppebørsels- og Regnskabsvæsenet, hvilket Forslag ogsaa ledsagede den Proposition herom, som Regjeringen oversendte 1847 Aars Rigsdag.

Inden Statsdepartementerne bleve Forslag udarbeidede til almindelig Regulering af Forsvarsvæsenet tillands, hovedsagelig med Hensyn til den hensigtmæssigere Ordning af Armeens og Beværingens Vaabenøvelser, fremdeles en fuldstændig Plan for Søforsvarets Ordning, og et Forslag til Regulering af Latin- og Borgerskolerne. Nye Statuter for Rigets Universiteter bleve forberedte gjennem en den 22de Decbr. 1846 forordnet Kommittee.

Til Udarbeidelse af Forslag til de Forandringer, som fandtes passende i de gjældende Bestemmelser for Handels- og Søfartsforholdene imellem Sverige og Norge, blev en Kommittee nedsat den 30te September 1845.

Landets Hovednæring, Jordbruget, var nu kommet til den Udvikling, at den, under de sidst henrundne Decennier efterhaanden begyndende Udførsel af Kornvarer Aar 1845 havde naaet et Beløb af 300,000 Tønder. For end yderligere at fremme Jordbrugets Fremskridt organiseredes et nyt Landbrugsinstitut, og efter at Rigets Stænder paa 1844 Aars Rigsdag havde bifaldt Regjeringens Proposition om en betydelig Bevilgning til Fædriftens Forbedring, anordnedes distriktsviis, efter fastsatte Bestemmelser, otte Stamhollænderier, hvis Antal siden yderligere er blevet forøget.

Paa Grund af den Erfaring, som under tvende Aars, feilslagen Høst i flere Dele af Riget, var bleven samlet, blev der udarbeidet og overleveret til Rigets Stænder Forslag til en fremtidig Ordning af Providerings-væsenet.

I nær Forbindelse med den forøgede Frihed i Udøvelsen af Handel og Haandværk, som var bleven indrømmet ved de nye Forordninger, stod den Foranstaltning, at lade udarbeide Forslag til fornyet Toldtarif, i den Hensigt at indføre en mere udstrakt Frihed ogsaa i Handelsforholdene og Vareomsætningen med andre Lande.

Til Handelens Fremme blev der affluttet Handels- og Søfartstraktater med flere fremmede Magter, og den ydmygende Afgift, som for den svenske og norske Handels Frihed var bleven erlagt til Keiseren af Marokko, blev for stedse afskaffet ved en Traktat af 5te April 1845.

Men det vilde føre for langt at opregne alle de gjennemgribende Foranstaltninger, som i Statsforvaltningens særskilte Grene bleve foretagne i disse faae Aar. Alene de vigtigste have kunnet antydes. Imellem de Tidsrum, som opfyldtes af uafladelig Omhu for disse vigtige Regjeringsforretninger, foretog Kongen vidtloftige Reiser, under hvilke han fik Anledning til, med egne Øine, at skaffe sig Kundskab om de forskjellige Steders Tilstand. Aar 1845 reiste Kongen dels i de vestlige Dele af Sverige, dels i forskjellige Dele af Norge, hvor han besøgte Kongsberg, Frederiksværn, Horten m. fl. Steder. En Del af Sommeren 1846 tilbragte Kongen i Skaane, og opholdt sig derefter en Tid i Norge. Dette Aar skulde ogsaa Kroningen have foregaaet i Trondhjem, hvortil Alt var forberedt, da Underretningerne om Høstens Feilslaaen i begge Rigers nordlige Landskaber, i Følge hvoraf en Kongereise vilde være bleven særdeles betyngende for Befolkningen, hindrede Udførelsen af denne Plan, ligesom af Kongens Hensigt, under samme Reise, at besøge de nordlige Dele af Sverige.

Med Sandhed kunde Kongen, da han den 23de November 1847 atter hilsede Stænderne paa Rigssalen, ytre til dem, at det Tidsrum, der var henrundet siden sidste Rigsmøde, havde været udmærket ved den almindelige og lykkelige Ro, som udgjør den første Betingelse for Udviklingen af Folkenes Lykke og Trivsel, samt for Fremgangen af Regjeringernes Omsorg for at fremme disse.

Men Aaret 1848 kom. Stormen brød løs over Europa. Alle de Spirer til Gjæring og Uro, som under en langvarig Fred og under en hidindtil useet Opblomstring af industriel Virksomhed havde samlet sig i Samfundenes Indre, kom pludselig til Udbrud, og tændte en Brand, som syntes at true med intet Mindre end Forstyrrelsen af Europas hidtilværende Samfundsbygninger. I dette Udbrud blandede sig de Elementer, som stræbte til en friere Udvikling af Statens Indretninger paa lovlig Vei, med dem, som sigtede til en Omstyrtning fra Grunden af. Magtesløs imod deres forenede Kraft, sammenfaldt den bestaaende Orden, som var den bleven berørt af et Trylleslag: indtil at

Splittelsen imellem de Seirende, og Frygten hos dem, som havde staaet fjernt fra Striden, foranledigede en Tilbagegang, der blev voldsom i samme Grad, som Omvæltningen, ved det yderlige Oprørs Overmagt, havde været fuldstændig. Og da de brudte Samfundsformer atter skulde sammenføies, syntes de, for at kunne holde sammen, fra Styrelsernes Side at udfordre en ydre Anstrengelse af Kraft, som i vidtstrakte Kredse fremkaldte Misnøie og Bekymring. Næsten uberørte af disse Omvæltninger, kunde de skandinaviske Riger, der, — lig Storbritaniens Østat — byggede sin Sikkerhed paa en ældgammel Frihed og en i lovlige Former foregaaende Udvikling, fra en lykkelig Roligheds Standpunkt skue omkring sig over de stormende Samfundsbølger, som paa Europas Fastland i Raseri brødes med hverandre.

Kun en svag Efterdønning af de store Folkebevægelser paa Fastlandet lod sig fornemme i de beklagelige Optrin paa Stokholms Gader i Marts 1848, — Uroligheder, under hvilke Kongens milde og menneskekjærlige Sindelag klart fremlyste.

Umiskjendelig var ogsaa de store Verdensbegivenheders Indflydelse paa flere Tildragelser under Rigsdagen, paa Forandringen af Raadgivernes Personale, paa Repræsentationsspørgsmaalets og Toldsagens Behandling, ligesom paa Afgivelsen af Regjeringens Forslag til en forandret Nationalrepræsentation, bygget paa Grundsætningen af almindeligt Valg. Disse Tildragelser, som dog stedse forbleve inden Lovlighedens Grændser, vare skikkede til at vække en livligere Rørelse i den politiske Virksomhed, men kunde ikke sammenlignes med de Rystelser, som i andre Lande udbrød med en saa ødelæggende Voldsomhed.

Ligeledes vare Forhandlingerne ved det, Aar 1848 samlede, tolvte ordentlige Storthing i Norge, udmærkede ved Rolighed og Værdighed. De til dette Storthing afgivne kgl. Propositioner vidnede tilstrækkeligt om Regjeringens Virksomhed under de nærmest forud henrundne Aar.

Omfattende Undersøgelser om Maaden, hvorpaa man skulde foretage hensigtsmæssige Forandringer i de lærde

Skolers Indretning, vare blevne anstillede, og bleve lagte til Grund for den Udvidelse af den offentlige Underviisning, som siden efterhaanden bragtes i Udførelse. Forslag til en forbedret Lovgivning for Almueskolevæsenet fremlagdes for Storthinget.

Efterat Opførelsen af det nye Fængsel i Christiania var skredet saa langt frem, at det kunde antages inden kort Tid fuldendt, indgaves til Storthinget Forslag til Lov om det nævnte Cellefængsel, og om Cellers Anvendelse ved de øvrige Strafanstalter i Riget, ligesom angaaende Ophævelse af flere i Landets ældre Lovgivning forekommende Strafarter, hvilke ikke fandtes overensstemmende med en nyere Tids Grundsætninger.

Allerede 1833 Aars Storthing havde udtrykt det Ønske, at Forslag til en ny Lovgivning og Beskatning for Brændevinsbrændingen maatte blive udarbeidet. Efter det omfattende, paa nye Grunde byggede Forslag, som den i dette Øiemed Aar 1847 nedsatte Kommission havde afgivet, og den i Overensstemmelse dermed affattede kgl. Proposition, antoges af Storthinget de Love, som begynde en ny Epoche i denne Del af den norske Lovgivnings Historie. En ny Grundsætning fastsattes for Erlæggelsen af Skatten; efterhaanden gjennemførtes denne Næringsgrens Forandring til en Fabriksdrift, ved hvis sikkre Beskatning Forbruget af den fordærvelige Drik blev betydelig indskrænket. En, især i Landdistrikterne tiltagende Afholdenhed, med alle de velgjørende Følger for Sædelighed og Velstand, som deraf maatte opkomme, have vist sig at flyde af denne Lovgivning.

Flere betydelige Lovforslag, saasom Udkastet til en ny Arvelov, til en ny militær Straffelov, til Forandringer i Lovgivningen angaaende Skydsvæsenet, vare dels forberedte, dels udarbeidede, skjønt de endnu ikke havde kunnet underkastes den fuldstændige Drøftelse, som maatte gaae forud for deres Fremlæggelse for Storthinget.

Det nylig organiserede Departement for det Indre udviklede stor Virksomhed, ved Forberedelsen af flere Forslag, der vare bestemte til at tilfredsstille det med stedse større

Styrke vaagnende Krav paa forbedrede Kommunikationer. Saaledes forelagdes en Plan til forandrede Bestemmelser angaaende Brevportoen, med Anvendelse af de nye, fra England udgaaede Grundsætninger, som med forbausende Hastighed havde tilveiebragt en Omvæltning i denne Lovgivning, næsten i alle europæiske Stater. En fuldstændig Plan var udarbeidet til Anlæggelse af en Jernbane fra Christiania til Mjøsen, betydelige Strækninger af Landeveie anlagte, Forslag til Strømrensninger og Kanalarbeider udarbeidede af det til saadant Diemed nylig indstiftede, særskildte Kanaldirektørembede. Til Befordring af Jordbrugets Udvikling blev der, efter at et større Antal lavere Landbrugsskoler i Forveien vare blevne satte i Virksomhed, afgivet Forslag til Oprettelse af et høiere Landbrugsinstitut.

Medens de tvende Riger vare forskaanede for saadanne indre Rystelser, som paa denne Tid forstyrrede mange andre Staters Ro, og medens deres repræsentative Forsamlinger i det Sted vare sysselsatte med at arbeide for sine Samfundsindretningers fredelige Udvikling, nærmede Krigens Torden sig til Norden. Den i de danske Hertugdømmer udbrudte Reisning førte snart til en aaben Krig imod deres lovlige Regjering, hvorunder den væbnede Modstand blev understøttet af preussiske og tydske Stridskræfter. En overhængende Fare truede Danmark. Det ventede, — i en Strid, der var opstaaet ikke mindst af Paastand paa Folkeslægtskabets Ret, — Hjælp og Støtte af sine nordiske Stammeforvandte. Kong Oscar betænkte sig ikke længe. Klart opfattende Øieblikkets Vigtighed, og de forhaandenværende Begivenheders Betydning for hele Norden, ilede han med at bistaae Danmark. Ved en til Kabinettet i Berlin stilet Deklaration tilkjendegav Kongen, at han, uden at ville indblande sig i Spørgsmaalet om Hertugdømmet Slesvigs Stilling, dog vilde, i Tilfælde af at Striden ikke indskrænkede sig til dette Land, men de tydske Tropper ogsaa betraadte andre Provindser af det danske Monarki, see sig foranlediget til, at lade et Armeekorps afgaae til Danmark, for i Forening med de danske Tropper, dog ikkun forsvarsviis, at agere mod

dette den tydske Stridsmagts Anfald. Med Beredvillighed understøttede saavel den svenske Rigsdag, som Storthinget i Norge, Kongens Hensigter. Stærke Rustninger foretoges af de forenede Rigers Stridskræfter: deres Eskadrer viste sig i Søen, og i Skaane blev et svensk-norsk Armeekorps sammendraget, hvoraf en Del blev overført til Fyen. Dette var det første Skridt af en venskabelig sindet Magt, til virksom Bistand for Danmark, og det forfeilede ikke sin Virkning.

I Begyndelsen af Juni 1848 begav Kongen sig til Malmø, hvor han opholdt sig i tre Maaneder, og hvor, efter indviklede og levende Underhandlinger, en Konvention om syv Maaneders Vaabenstilstand, den 26de August 1848, ved Kongen af Sverige og Norges Mægling, blev afsluttet mellem Danmark paa den ene Side, og Kongen af Preussen, saavel i eget Navn som paa det tydske Forbunds Vegne, paa den anden. Den strax derefter udbrydende Misnøie og Splittelserne inden det, da i Frankfurt forsamlede, tydske Parlement viste bedst, hvor gavnlig denne Overenskomst havde været for Danmark. Det Forsøg paa at negte Lydighed mod dens Bestemmelser, som gjordes fra de tydske Krigsbefalingsmænds Side, bleve frugtesløse, og Stilstandsforliget blev opretholdt, under Forhaabninger om en billig og sikker Fred.

Det var en Seir for en paa samme Tid forsigtig og kraftfuld Politik, som viste sine Vaaben, men undgik at udgyde Blod, saalænge ikke det tvingende Øieblik var kommet.

De forenede Rigers Søfolk og Tropper, som, under Samvirken for et fælles Øiemed havde lært at kjende hverandres Krigsindretninger og vurdere hverandres Tænkemaade, vendte tilbage til sine Hjemsteder, og Kongen ankom den 16de September til Stockholm, hvor han modtog den endnu forsamlede Rigsdags Lykønskninger i Anledning af hans Bestræbelsers Fremgang. Hvor lidet Kongen holdt af at gjøre sig en Fortjeneste af hvad han havde udrettet, viser hans Svar ved denne Leilighed til de forsamlede Rigsstænder. „Under de ofte bekymringsfulde Timer", yttrede han, „som bleve fremkaldte af stadigt vexlende Forviklinger, har

det været mig en Støtte og en Trøst, at vide mig omgivet af Brødrefolkenes Tillid og Bifald. Det Mæglerkald, som de krigførende Magters Tillid havde givet mig, har ved Eders varme Opfatning af Spørgsmaalets dybe Betydning, samt ved mit Forsæt, at deltage i Striden, om det saa havde været nødvendigt, vundet den for Øiemedet nødvendige Styrke. Fortjenesten for den Indflydelse, jeg har kunnet udøve paa Bilæggelsen af en beklagelsesværdig Tvist, tilkommer derfor allerførst den hurtige og velvillige Understøttelse, hvormed saavel Svea Riges Stænder, som Norges Storthing omfattede min Beslutning, at række en venskabelig Haand til vor Nabostat."

Efterat imidlertid Krigen den paafølgende Vaar paany var udbrudt i Hertugdømmerne, indtil nok en Vaabenhvile, afsluttet i Berlin, for en Tid bragte den til Taushed, henvendte de krigførende Regjeringer, den danske og den preussiske, sig til Kong Oscar med en Indbydelse, i hvilken saavel England, i Egenskab af mæglende Magt, som ogsaa Frankrig og Rusland deltoge, til, under Stilstanden at lade den nordlige Del af Slesvig besætte med et Okkupationskorps af svenske og norske Tropper, for at opretholde den lovlige Orden inden denne Del af Hertugdømmet. Efter at Styrken af dette Korps, i Overensstemmelse med Kongens Paastand, var bleven bestemt ved en Overeenskomst mellem Danmark og Preussen, afsluttedes i Christiania, den 13de August 1849, en Konvention med Danmark, som nærmere bestemte Vilkaarene for Okkupationen. De forenede Rigers Tropper holdt derefter i næsten eet Aar det bestemte Territorium besat, lige til Freden var bleven afsluttet i Berlin, i Juli Maaned 1850, da Expeditionen kunde ophøre og Tropperne vende tilbage til sine Hjemsteder.

Under de fortsatte Bestræbelser for at gjenoprette Freden, ved hvilke de forenede Rigers Styrelse saaledes virksomt greb ind i Naborigets Forholde, samt tillige opretholdt og forøgede sin egen Anseelse, kunde alligevel Kongens Opmærksomhed fremdeles henvendes paa Omsorgen for de indre Samfundsforholdes fredelige Udvikling. Kun langsomt mod-

nes Frugterne af gjennemgribende Arbeider, sigtende til dette Maal. Alligevel begyndte allerede de vedtagne Forandringer, inden nogle Kredse af Samfundslivet, at fremtræde i mere fuldendt Skikkelse, og tydeligere at lægge Arten af sine, i Begyndelsen mere eller mindre omtvistede Virkninger, for Dagen. Saaledes befandtes i Slutningen af 1850 Almueskoler indrettede i alle Sveriges Kirkesogne, med Undtagelse af nogle faae Skolediſtrikter. Elleve Lehnsfængsler efter Cellesystemet vare næsten fuldfærdige, og alle Autoriteters Indberetninger angaaende disse Fængsler indeholdt samstemmende Vidnesbyrd om deres Hensigtsmæssighed, samt om deres kraftige og velgjørende Indvirkning paa Fangernes Opførsel og paa Lovenes Overholdelse. Forbrydelsernes Antal havde i mærkelig Grad aftaget i de tre Aar, som hengik fra 1845 til 1848. Lovkommissionens omfattende Arbeide var med 1850 Aars Udgang paa det Nærmeste fuldendt. Efterat Rigets Stænder hovedsagelig havde bifaldt de Forandringer i den gjældende Forordning angaaende Udskrivningsmaaden og Indretningen af den almindelige Beværings Mandskab, som Regjeringen havde foreslaaet, bleve, ved kgl. Kundgjørelse af 13de Febr. 1849, disse Forandringer paabudte til Efterlevelse, og de forud givne Regler for Beværingsmandskabets Anvendelse erholdt derved en Bestemthed og en Udstrækning, som sikkrede Landet et langt hurtigere og kraftigere Forsvar, end det før havde kunnet paaregne. I Forbindelse hermed fastsattes en Plan for Armeens Mobilisering paa Krigsfod, som omfattede Indlemmelse, efter Behov, af en eller flere Beværingsklasser i de inddelte Stamtropper, og disse Forordninger bragtes til Anvendelse ved Vaabenovelserne i Aaret 1850.

Imidlertid begyndte andre Formaal for Regjeringens Omsorg at paakalde en Opmærksomhed, som i det Følgende skulde stedse mere forøges. Det første Skridt til en gjennemgribende Forandrig i Latin- og Borgerskolernes Indretning, blev paa Grund af Forestillinger, som fremkom fra Rigets Stænder, taget ved det kgl. Cirkulære af 6te Juli 1849. Det første større Jernbaneforetagende fik Regjeringens Sank-

tion ved Oktroien af 28de December 1848, for det til Anlæg af en Jernbane imellem Örebro og Hult dannede Kompagni. En vigtig Foranstaltning til Simplificering af Styrelsesformerne blev tagen, ved det kgl. Cirkulære af 18de Mai 1849, hvilket indrømmede Departementscheferne Ret til at overvære Kollegiernes Sammenkomster, deltage i Overlæggelserne, samt skaffe sig Kjendskab til de der forekommende Sagers Behandling. Forandringer vedtoges efterhaanden i de forvaltende Embedsautoriteters Organisation, i den Hensigt, ved Formindskelse af Embedspersonalets Antal, at bevirke en saa stor Forhøielse i Lønningerne, at de tilbagestaaende Embedsmænd og Betjente udelt kunde opoffre sig for Bestyrelsen af deres indehavende Poster; saaledes fastsattes nye Instruktioner og Lønninger for Krigskollegiet, Statskontoret og Generaltoldstyrelsen. Vigtige Simplifikationer i Rettergangsvæsenet-bleve indførte ved Forordningerne af 18de April 1849, om Ophævelse af Lagmands-, Kæmner- og Riddersyneretterne, samt af 5te Juni 1850, om Ophævelsen af Bergthingsretterne.

Et mildt Forsyn havde, midt under de Mørsommeligheder og den Omsorg, som Rigets Styrelse medførte, skjænket Kongen den reneste af al jordisk Lykke, den, fra hvis friske Kilde Glædens Gaver flyde til Kongen, saa vel som til den ringeste Undersaat: Familielivets Lykke. Kong Oscar nød i fuldt Maal af denne sin Lykke; den gav ham en vederkvægende Hvile efter Mørsommelighederne, et Hjertets Fristed i Stormen. Fire blomstrende Sønner havde Kongen seet opvoxe omkring sig og naae den Alder, da de, den Ene efter den Anden, kunde aflægge sin Ed til ham. Endnu uforstyrret af Tab og Slag, naaede denne Lykke Høidepunktet, da Hs. Kgl. Høihed Kronprindsen Aar 1850 feirede sin Formæling med en elsket Brud, Prindsesse Louise af Nederlandene. Bryllupet, som holdtes i Stockholm den 19de Juni 1850, var en Glædesfest for Konge og Folk. Det fyrstelige Par foretog kort derpaa, tilligemed sine høie Forældre, en Reise igjennem det sydlige Sveriges mellemste og vestlige Provinder til Norge: man saae Kongen med Glæde føre sin Søns

Gemalinde, for at modtage den almindelige Hyldning. Det følgende Aar gaves det ham at trykke i sin Favn sit første Barnebarn, Prindsesse Louise Josephine Eugenie, som fødtes den 31te Oktober 1851.

Den Aar 1850 forsamlede Rigsdag havde at fatte Beslutning angaaende det af Kongen, ved næst foregaaende Rigsmøde, fremlagte Forslag til en ny Rigsdagsordning, hvilket var blevet antaget som hvilende til grundlovsmæssig Behandling. Efter at Rigets Stænder, til hvis Drøftelse og Afgjørelse denne vigtige Sag var overgivet, havde erklæret, at de ikke bifaldt Forslaget, yttrede Kongen, i sin Slutningstale til Stænderne, at herefter beroede den videre Udvikling af dette for Landets Fremtid vigtige Spørgsmaal paa dem. Denne Rigsdag, som forøvrigt ikke udmærkede sig ved saa mange, for Samfundets Indre betydningsfulde Raadslagninger og Beslutninger, som den foregaaende, gav dog, ved Bevilgning af den første Statsgaranti for et større Jernbaneforetagende, en stærk Vækkelse til Udviklingen af disse for Landet nye Kommunikationsmidler.

De politiske Bevægelser inden Staterne paa Europas faste Land havde lagt sig. De urolige Bølger, hvis Voldsomhed havde truet med at nedbryde Alt, vare vegne tilbage inden sine Bredder. En Modstrømning var indtraadt, ved de Styrendes Bestræbelser for at hemme en Udvikling, hvilken de befrygtede kunde lede til Fornyelse af de Omvæltninger, de nys havde seet udbryde med en saa ødelæggende Kraft. En almindelig Stilstand syntes at indtræde i den politiske Udvikling. Ogsaa i Kongens Regjeringsgrundsætninger mærkedes en Tilnærmelse til denne Retning. Han tilkaldte nye Raadgivere, og i flere Foranstaltninger: saasom i det nye Forslag til Toldtarif, i Forordningen angaaende Udflytning og Afhændelse af Jord m. m., viste der sig Tegn til denne Forandring.

Den 11te Februar 1851 aabnede Kongen personlig det trettende ordentlige Storthing i Norge. Som Følge af en Tilbagevirkning af de politiske Uroligheder paa Kontinentet, og den deraf foraarsagede Lammelse i Næringslivet inden den større

Del af Europa, var der i Norges ekonomiske Forholde opstaaet en Forlegenhed, som vakte Bekymringer, og til hvis Afhjælpelse Regjeringen havde truffet virksomme Foranstaltninger. De Uroligheder, som paa flere Steder havde vist sig blandt Arbeiderbefolkningen, havde ledet til den bevæbnede Magts Mellemkomst, og siden til Nedsættelse af en Kommission, der, efter omfattende Undersøgelser, flere Aar senere fældte sin Dom.

Flere vigtige Love vare drøftede af Regjeringen, og forelagdes for Storthinget, saasom: en ny Arvelov, en ny Sølov, samt en Lov om Værnepligten og Udskrivningsmaaden.

De Bekymringer, som vaktes af de, ved en fortsat stærk Trælastudførsel haardtangrebne Skoves Formindskelse, havde foranlediget Nedsættelsen af en Kommittee for at indhente Oplysninger om Skovenes Tilstand, og tage under Overveielse de Forbedringer i Skovlovgivningen, som maatte findes nødvendige.

Forøvrigt vare Kommunikationsanstalternes og Undervisningsvæsenets Forbedring Gjenstande for Regjeringens og Storthingets særlige Opmærksomhed. Det, under en lang Række af Aar nærede Ønske om en lettet Samfærdsel mellem Trakterne omkring Mjøsen og Havet, gik nu i Opfyldelse, ved den Kontrakt, som blev afsluttet med et engelsk Kompagni, om Anlæggelse af en Jernbane fra Christiania til Eidsvold, med Forpligtelse fra den norske Stats Side til at bestride Omkostningerne ved Indkjøb af Grunden og at tilskyde det halve Aktiebeløb, — et Tilskud, som blev betydelig formindsket ved frivillige Bidrag, saa vel af enkelte Personer, som af en Kommune. Til Anlæg og Forbedring af Landeveie vare anseelige Summer anvendte, og en ny Hovedvei til den svenske Grændse fra Røraas var begyndt at optages. Saavel vedkommende Veivæsenet, som angaaende Skydsbefordringen blev der forelagt Storthinget nye Lovforslag.

I Norges Undervisningsvæsen vedtoges paa denne Tid, som Følge af de forudgaaede Undersøgelser, en betydelig

Forandring i Hovedtendentsen, lignende den, som efterhaanden var foregaaet i Sverige. En lidt efter lidt foregaaende Udvidelse af alle Landets lærde Skoler og Middelskoler, som ikke af egne Midler bestred sine Udgifter, blev anbefalet, og ifølge denne burde en mere eller mindre fuldstændig Undervisning i Realkundskaber fremdeles meddeles i disse Skoler. En saadan Forandring af de forud existerende Skoler til forenede lærde- og Realskoler, var allerede ved dette Storthings Aabning udført paa mange Steder, og blev tre Aar senere fuldstændig gjennemført, hvorefter der, af en i dette Øiemed nedsat Kommitte, blev udarbeidet en almindelig Undervisningsplan for disse Skoler. Efterat de offentlige Dannelsesanstalter saaledes havde begyndt at omfatte en langt mere vidtstrakt Undervisningskreds, strømmede Disciple i betydlig forøget Antal til Skolerne. Ogsaa Almueundervisningen vedblev at være Gjenstand for Regjeringens uafbrudte Omsorg. Høiere Folkeskoler vare allerede indrettede i ti Kommuner, og understøttede med offentlige Midler.

Under den mangfoldige Omsorg, Kong Oscar viede Statsanliggenderne, var han ingenlunde fri for Sygdommens hemmende Uro. Plaget af en mere end tyveaarig Hjertesygdom, vedblev han alligevel uafbrudt og med rastløs Iherdighed at offre sig for Arbeidet i sit kongelige Kald. Med Aaret 1852 synes alligevel en Tid at være kommen, da Sygdommen saavelsom Sorgen blev sendt, for i endnu mørkere Skikkelse at hjemsøge hans Bolig.

Om Vaaren dette Aar blev Kongen angrebet af en Leversygdom, som indgjød Lægerne Bekymring, og foranledigede dem til at tilraade Hs. M. at bruge en Brøndkur ved Kissingen. Ledsaget af sin Gemalinde, af Prinds Gustaf og Prindsesse Eugenie, afreiste Kongen den 10de Juli til Tydskland. Under denne Kongens Fraværelse i Udlandet traadte den i Rigsakten bestemte Interimsregjering for de forenede Riger, sammensat af begge Rigers Statsraad, for første Gang i Virksomhed. Den 15de Juli ankom Kongen til Kissingen, og brugte der til den 21de August Brønd-

kuren, med den heldige Følge, at Ondet hævedes. Efter at Dronningen havde aflagt et Besøg hos sine høie Frænder i München, tiltraadte Deres Majestæter en kort Reise til Schweitz og Rhinlandene, hvorefter de den 11te September indskibede sig i Lübeck, og den 16de i samme Maaned stege iland i Christiania. Under Opholdet der blev den kongelige Familiekreds, som hidtil havde henlevet et saa lykkeligt, af indbyrdes Kjærlighed forskjønnet Liv, efter Forsynets uudgrundelige Raadslagninger, rammet af den bittreste Sorg, da Kongens anden Søn, Prinds Gustaf, Hertug af Upland, efter en kort Sygdom, den 24de September bortrykkedes ved en for tidlig Død. Klagen over dette Tab skal længe lyde blandt Sveriges og Norges Folk. Det kongelige Faderhjerte modtog ved dette Slag, efter hvilket det aldrig ophørte at blødе, sandsynligvis det første Dødsstød. Allerede syg, forlod Kongen den 11te Oktober Christiania og ankom den 16de næstefter til Stockholm. Allerede den 23de samme Maaned havde en voldsom Typhus saaledes vundet Overhaand, at Kongen maatte kalde den, neppe mere end een Maaned forud opløste Interimsregjering, til paany at træde i Virksomhed, og han kunde ikke atter overtage Regjeringen, før den 12te April 1853.

En Glædens Lysning gik gjennem dette Sygdommens og Sorgens Mørke, da, den 14de December 1852, en ny Arving til Sveriges og Norges Troner saae Lyset. Kongen gav den nyfødte Sønnesøn, som i Daaben fik Navnet Carl Oscar, samme Titel, som han selv havde baaret, nemlig Hertug af Södermanland.

Da Kongen efter en Sygdom, som havde ført ham til Gravens Rand, atter var bleven frisk, og havde gjenvundet Kræfter, syntes hans Helbred at være saa befæstet, at endnu mange Aars Liv og Virksomhed kunde være ham beskaaret. Men dertil havde, efter Menneskers Maade at see paa, en længere Tids Hvile været nødvendig, og en, i det mindste nogen Del af hvert Aar, til Helbredens Vedligeholdelse egnet Omhu. Men denne Hvile og denne Omhu udebleve. I Følelse af gjenvunden Helbred, sparede Kongen ingenlunde

de nys forud brudte Kræfter; han greb med større Iver end nogensinde fat paa de Arbeider, til hvilke han følte sig kaldet, og til hvilke han snart uden Ophold offrede Dagens og ei sjelden Nattens Timer, ligesom om en indre Stemme havde sagt ham, at den, for hans Virksomhed paa Jorden bestemte Tid ikke mere var lang. Saavel de ydre politiske Forholde, som vigtige, indre Styrelsesforanstaltninger paakaldte Regjeringens uafladelige Opmærksomhed, og den sidste, nu begyndende Periode af Kongens Regjering betegnes i begge disse Henseender af Tildragelser, der i Nordens Historie skulle hævde et varigt Minde.

Om denne Virksomhed vidnede først de mange vigtige Sager, om hvilke Propositioner bleve fremsatte, saavel til 1853 Aars Rigsdag, som til det i Begyndelsen af det følgende Aar sammentrædende Storthing.

En almindelig Bevægelse var gaaet igjennem det svenske Folk, sigtende til at bekjæmpe en Last, som fordærvede Nationalkarakteren og udsugede Folkets sædelige Kraft, til samme Tid, som den lammede dets Arbeidsstyrke og undergravede dets Velstand. Den ene Petition efter den anden blev indgivet til Regjeringen om kraftige Foranstaltninger til Indskrænkning af Brændevinets Misbrug: fra alle Steder og alle Samfundsklasser hørte man samme lydelige Ønske. Man skulde have sagt, at Folket pludselig havde opdaget et af disse ødelæggende Uhyrer, om hvilke Fortidens Sagn fortælle, og nu raabte om Hjælp.

Med særdeles Varme omfattede Kongen dette Samfundsanliggende, og han imødekom paa en værdig Maade Landets Opfordring, ved den Alvor og Ihærdighed, hvormed han gjennemførte Foranstaltninger til at foreslaae for Stænderne gjennemgribende Forandringer i Lovgivningen. Rigsdagen opfyldte paa sin Side Regjeringens og Landets Forventning, ved de Beslutninger, som den fattede, og den 18de Januar 1855 kundgjordes angaaende denne Sag en ny Lovgivning, som allerede har vist sig at udøve en velgjørende Indvirkning, saavel paa Sædelighedens Tilstand, som paa Jordbrugets mere hensigtsmæssige Drift og de arbeidende Klassers Fremgang.

Ved samme Rigsdag erholdt endelig det saa længe omtvistede og indviklede Spørgsmaal om Skattesimplifikationen sin Løsning, ved Rigets Stænders Bifald til Kongens Proposition om Bestemmelse af de Hovedspecies, der fremdeles burde bibeholdes som faste Afgifter; og blev tillige denne vigtige Sag afgjort ved de kgl. Kundgjørelser af 11te Mai 1855, angaaende de i den ordinære Skat indgaaende Gjenstandes Omsætning og Simplifikation, angaaende Maaden, hvorpaa Grundafgifterne og Kongetienderne skulde erlægges, samt angaaende Grundsatserne og Maaden for Bestemmelsen af Kapitelstaxterne.

Hvor ringe Fremgang end Bestræbelserne for at istandbringe en ny Civil- og Kriminallovgivning, i Begyndelsen af Kongens Regjering, syntes at have vundet, begyndte dog ogsaa de nu at vise sig frugtbringende, idet Rigets Stænder ved Rigsdagen 1853 antoge, og til Kongens Sanktion oversendte væsentlige Dele af en ny Kriminallovgivning. Skjønt disse Stændernes Beslutninger ikke vare foranledigede ved nogen Proposition fra Kongen, hvilede de alligevel paa Grundvolden for de Lovgivningsarbeider, som i Begyndelsen af hans Regjering vare blevne fremskyndede af ham. Da Antagelsen af en ny Lov i dens Helhed, til Følge af Rigsdagens Arbeidsmaade, havde viist sig at være forbundet med næsten uovervindelige Vanskeligheder, indtraadte Lovgivningens Virksomhed, ligesom af en indre Nødvendighed, paa den Bane, Stykke for Stykke at fornye det gamle Lovværk, og med de første Skridt paa denne Bane betegner 1853 Aars Rigsdag et Vendepunkt i Landets Lovgivningsarbeide.

De Foranstaltninger, som under det første Tidsrum af Kongens Regjering vare blevne vedtagne til Udarbeidelse af nye Statuter for Rigets Universiteter, vare siden blevne næsten uafbrudt fortsatte, og afsluttedes ved Udfærdigelse af Statuter for Universiteterne i Upsala og Lund, samt Forordningen af 2den April 1852, om Ophævelse af Universiteternes Domsret.

Som Fortsættelse af de Arbeider, der vare blevne foretagne til en Reorganisation af Styrelsesafdelingerne, anordnedes

en ny Bestyrelse for Sovæsenets Sager. I Anledning af de af Rigets Stænder gjorte Fremstillinger, og under Ledning af den Erfaring, som Anvendelsen af den, Aar 1847, udgivne Fattigvæsens-Anordning havde forskaffet, kundgjordes den 13de Juli 1853 en ny Forordning angaaende Fattigvæsenet.

Kirkens Anliggender begyndte alt mere og mere at gjøre Fordring paa Kongens Virksomhed. Stedse stærkere bleve Splittelserne inden dens Skjød. Af dette og flere Hensyn blev Regjeringen foranlediget til, at overdrage sagkyndige Mænd en Granskning og Omarbeidelse af den svenske Kirkes Ritual og Katekisme.

I Forbindelse med Næringsveienes stærke Udvikling havde der for Pengeørelsen i Landet, i en Række af Aar dannet sig nye Indretninger, dels Privatbanker eller Filialbanker, dels Hypothekforeninger. Med Opmærksomheden fæstet paa disse Forholde, og for at forekomme den Standsning i den almindelige Rørelse, som man havde Grund til at frygte, i Tilfælde af at de private Banker skulde komme til at ophøre ved Oktroitidens Udløb, overdroges det til en Kommittee, at udarbeide Forslag til Ordning af Kreditforholdene og Laaneindretningerne i Riget.

Trangen til Jernbaners Anlæg, og Udsigten til ogsaa her at kunne tilveiebringe saadanne Bygningsforetagender paa offentlig Bekostning, havde allerede udviklet sig saa stærkt, at en kgl. Proposition ved denne Rigsdag kunde indbringes og i det Hovedsagelige bifaldes af Rigets Stænder, hvorved den rigtige Grundsætning blev antaget, at alle Stambaner fremdeles skulde udføres ved Statens umiddelbare Forsorg, samt staae under Statens Tilsyn og Forvaltning. I Forbindelse hermed bevilgede Stænderne, som ved denne Rigsdag tillige bevilgede Understøttelse for flere private Kompagniers Jernveisbygninger, et større Beløb, end der nogensinde tilforn paa een Gang af dem var bleven anvist til noget offentligt Foretagende, nemlig til Udførelse af tvende Jernbaner, af hvilket den ene skulde forene med hinanden de tvende Have, som beskylle det mellemste og

sydlige Sveriges Kyster, medens den anden skulde, fra Landets yderste Grændser i Syd, lede Strømmen af Persons- og Varetrafiken ind i Hjertet af Riget og til Wetterns Strand.

Da de Grundsætninger for Indførelsen af en større Frihed i Vareomsætningen ved Indrømmelse af formindskede Toldsatser, som efterhaanden vare blevne antagne af stedse flere blandt Europas Stater, ved denne Rigsdag havde gjort sig gjældende i deres fulde Kraft, — bifaldtes en Toldtarif, som i Overensstemmelse med disse Grundsætninger var bleven udarbeidet, skjøndt betydelig afvigende fra Regjeringens Forslag, og dens Kundgjørelse til Efterlevelse fra og med den 1ste Januar 1855, gjør Epoche i den svenske Toldlovgivnings Historie.

Forordningerne om Tidelingens Anvendelse paa Maal og Vægt, om Antagelse af et nyt Myntsystem, om lige Porto for den indenrigske Brevvexling — alle ligeledes udfærdigede i Overensstemmelse med Stændernes Beslutninger, sigtede ligeledes til at indføre Lettelse i Rørelsen.

Til en fuldstændig Ordning af Undervisningen i Rigets Latin- og Borgerskoler, blev, i Overensstemmelse med de af Konge og Stænder bifaldte Principer, den 14de August 1856 udfærdiget en ny Skolelov.

Ogsaa i Norge udkrævede de kirkelige Anliggender større og større Omsorg og Opmærksomhed. Det religiøse Livs Udvikling, og Kirkens Forholde i det Hele havde gjort en Forøgelse i de kirkelige Lærerkræfter stedse mere nødvendig. Præstegjæld omreguleredes og deltes, Forholdsregler toges for at lette Menighederne Opførelsen af nye Kirker, ligesom Indkjøbet af saadanne Kirkebygninger, som forud havde været private Personers Eiendom. Regjeringen gav Ordre til Udarbeidelse af en ny almindelig Kirkepsalmebog, medens Arbeidet paa den nye Bibeloversættelse blev fortsat.

Allerede flere Aar tilbage var der, ved Reiser i Landet, begyndt Undersøgelser om de lavere Folkeklassers Stilling. De Oplysninger, der saavel herved som ogsaa paa anden Maade vare blevne vundne, havde foranlediget Nedsættelsen af en Kommittee for Undersøgelsen af Fattigvæsensanliggen-

derne paa Landet og de Forholde, som dermed stode i Forbindelse.

Efterat der i en længere Tid havde fundet Forhandlinger Sted om de Foranstaltninger, som maatte blive at træffe til Forbedring af Straffængslerne i Riget, nedsattes en Kommission, for at udarbeide Forslag til den bedste Maade, hvorpaa denne Forbedring kunde istandbringes. En anden Kommission skulde anstille en omfattende Undersøgelse angaaende den hensigtsmæssigste Maade at forbedre Proceslovgivningen paa, og derved tillige tage det vigtige Spørgsmaal om Indførelse af Juryindretning under Overveielse.

For at bortrydde den skadelige Indvirkning, Odelsretten ansaaes at medføre for Udviklingen af et bedre Agerbrug, fremsattes for Storthinget, der sammentraadte 1ste Febr. 1854, en kgl. Proposition om Ophævelse af Grundlovsbestemmelserne angaaende denne Ret. Paa Grund af Kongens atter fremsatte Forslag, antoges den lige Arveret af Storthinget, og blev, med visse Indskrænkninger og Forbehold, gjældende ved Loven af 31te Juli 1854. Forslaget om Oprettelse af et høiere Landbrugsinstitut blev fornyet og bifaldt. Plan blev fremlagt til Indretning af en fuldstændig høiere teknisk Læreanstalt. Om Fiskerierne var dels en ny Lov bleven udfærdiget, dels var en Kommission nedsat, som skulde anstille forberedende Undersøgelser, til yderligere Forbedring af Lovgivningen angaaende denne vigtige Næringsgren.

Med Industrien udviklede sig Kommunikationsvæsenet. Vidtstrakte Undersøgelser vare blevne anstillede for Omlægning af ældre, eller Anlæg af nye Hovedveie gjennem Landet, og Proposition fremsattes i den Anledning for Storthinget. En Kommission var bleven nedsat med det Hverv, at udarbeide Forslag til Oprettelse af en Telegraflinie. Adskillige Kanaler og Flodrensningsarbeider vare blevne udførte; Handelsflaaden var i stærk Tilvext, og Dampskibskommunikationerne, saavel med Udlandet som inden Riget, bleve udvidede. Flere betydelige Forandringer skede i Toldlovgivningen, ved Formindskelse af Toldsatserne.

Under de urolige Tider, som fulgte næst efter 1848 Aars Statsomvæltninger, havde Traktater med fremmede Magter, til Handelens og Søfartens Udvidelse, ikke med samme Fordel som forhen kunnet afsluttes. Men snart aabnede en Række af Handelstraktater og særskildte Overeenskomster med udenlandske Regjeringer Leilighed til nye Fordele for de forenede Rigers Handel og Søfart. Med Kongerigerne Sardinien, Begge Sicilierne, Grækenland, med den frie Hanseſtad Lübeck og flere Stater afsluttedes Traktater i saadanne Diemed.

Men ikke længe hvilede Vaabnene i Europa. Den politiske Synskreds formørkedes snart igjen, paa Grund af den Fare, som truede det tyrkiske Riges Bestaaen, og den virksomme Hjælp, som England og Frankrige i Forening ydede dette Rige imod Ruslands Angreb. Med aarvaagent Blik overskuende de politiske Forholde i hele deres Omfang, indtog Kong Oscar strax, forend Sværdene endnu vare dragne, en bestemt Stilling. Han erklærede denne sin Stilling i den Note, som afgik til de forenede Rigers Legationer ved de fremmede Hoffer, den 15de December 1853, saaledes fjorten Dage inden Vestmagternes Ultimatum sendtes til Hoffet i St. Petersburg. „Opfordret", hed det i denne Note, „ikke mindre ved det oprigtige Venskab, som forbinder de forenede Rigers og Danmarks Konger og Folk, end af de fælles Interesser og politiske Grundsætninger, som gjensidigt støtte og styrke hverandre", havde Kongen fundet sig „beføiet til, først og fremst at træffe Aftale med sin høie Ven, Allierede og Nabo, Kongen af Danmark, med Hensyn til de Forholdsregler, som burde tages for at bevirke en Samvirken, skikket til, ved fuldkommen Overeensstemmelse, at lette Anvendelsen af det aftalte System. Efter at disse Forklaringer havde fundet det gunstige Gjensvar, man havde Ret til at formode, havde Kongen i Kraft af de mellem begge Monarker trufne Overenskomster, gjennem sine Legationer villet erklære, at han havde til Hensigt at anvende et strengt Neutralitets-System, grundet paa Aabenhed, Upartiskhed og en fuldkommen lige Agtelse for alle Magters Ret."

Afgivet i Tide, og støttet til Anvendelse af Grundsætninger i Folkeretten, som, netop paa Grund af den nu udbrydende Krig, senere af Europas Stormagter ere blevne anerkjendte mere almindeligt end før, beskyttede denne Neutralitetserklæring, de nordiske Riger mod Krigens Ødelæggelser, i et Spørgsmaal, som var fremmed for deres egentlige Interesser. „Kongen erkjendte" — saa lød hans Ord i Meddelelsen til den norske Regjering af 8de Februar — „at Omstændigheder, som det ikke stod i menneskelig Magt at forudsee, kunde gjøre denne Stilling vanskelig; men ligesom Hs. Majestæt med Alvor og Kraft vil bestræbe sig for at overvinde muligens indtræffende Hindringer, saaledes er H. M. overtydet om, hos de forenede Rigers nu forsamlede Nationalrepræsentationer at finde Bistand og Medvirkning." Kongen bedrog sig ikke i denne Forventning. Rigsdag og Storthing erkjendte fuldkomment det Velgjørende i denne Politik, og bevilgede eenstemmigt de, til dens værdige Haandhævelse, fordrede betydelige Summer. Stærke Rustninger vedtoges. En forenet svensk-norsk Eskadre blev udrustet; Grændsefæstningernes Befæstninger bleve forstærkede, og en Troppestyrke førtes over til Gottland. Fra næsten alle Regjeringer indløb inden kort Tid tilfredsstillende Svar, med Godkjendelse af Kongens i Noten af 15de December tilkjendegivne Politik.

Denne Politik var ikke alene skikket til at hæve de nordiske Magters Anseelse og uafhængige Stilling; den aabnede for de forenede Rigers Handel og Søfart de fordelagtigste Udsigter til udvidet Virksomhed.

Under disse Forholde opnaaede ogsaa baade den svenske og den norske Handelsflaade den største Styrke, de nogensinde havde havt. Den første, som Aar 1831 ikkun bestod af noget over 73,000 Læster, havde ved Udgangen af Aaret 1855 en Drægtighed af 126,000 Læster. Den sidstes Styrke forøgedes blot paa trende Aar, fra 1852 til 1855, fra 160,000 til 200,000 Kommercelæsters Drægtighed. Handelen blev udvidet, og i samme Forhold udviklede sig alle andre Næringsgrene. Det forøgede Arbeide fremkaldte en forøget

Velstand, og saaledes voxede de forenede Folks Velfærd og Styrke ved fredelige Idrætter, medens Krigens Ødelæggelser hærgede omkring dem.

Men Krigens Vælde stræber, ligesom Ildens, engang lossluppet, uophørligt at gribe videre omkring sig. Det nyere Europas Kampe have i denne Henseende en mærkelig Karakteer: medens den altid stærkere udviklede industrielle Virksomhed, som har sin Livsluft i Samfærdselen mellem Folkene, med voxende Magt søger at fremme Freden, stræber paa den anden Side den stedse stærkere og mangfoldigere Forbindelse, hvori de europæiske Staters ydre politiske Forholde ere indtraadte til hverandre, at give Stridens Omkreds en større Udstrækning, og gjøre enhver Krig almindelig. Denne de tvende Verdenskræfters Kamp med hverandre, i hvilken de politiske Brydninger blive heftigere og mere mangeartede end nogensinde før, viste sig ogsaa i den Krig, som nu var bleven optændt imellem flere af vor Verdensdels største Stater. Den udøvede sin Indvirkning ogsaa paa de forenede Rigers Stilling, ligesom paa flere andre Magters.

Kongen fulgte med bestandig stigende Opmærksomhed de vexlende Tildragelser i Krigen, og den truende Fare for dens Udvidelse. Underhandlingerne omfattede stedse mere vidtstrakte Kredse; endog de forenede Riger bleve inddragne deri, og Krigsluen syntes, medens den udbredte sig alt længere, at komme alt nærmere til deres Grændser. I den Hensigt at forsikre sig den Bistand, som uforudseede Hændelser muligens kunde gjøre ønskværdig til Betryggelse af Nordens Selvstændighed, afsluttedes da, den 21de November 1855, efter dertil skete Opfordringer, med Frankrige og England særskildte Traktater, som endnu fastere sammenknyttede Forbindelserne med disse Landes Regjeringer. Først en kommende Tid kan fuldstændigt afsløre de Forhold, som stode i Forbindelse med Afslutningen af de nævnte Traktater. Det Bifald, hvormed de modtoges saavel af Rigsdag som Storthing, viste tilstrækkeligt, at de stode i Samklang med Folkenes Sympathier. De syntes at drage dem nærmere til Krigen, men, inden Forudsætningen derom naaede frem

til at blive Virkelighed, antoge de politiske Forhold en ny Skikkelse, ved den i Marts 1856 hurtigt afsluttede Fred.

Sorgens mørke Skygge faldt atter over Kongens Huus, da Døden, den 13de Marts 1854, afmeiede den spædeste Spire af hans Æt, Arveprinds Carl Oscar.

Utvivlsomt er det, at den Sjælsspænding, hvori de store politiske Forviklinger uden Ophør holdt den fra en haard Sygdom nylig opkomne Konge, ligesom Smerten over at see et Fremtidshaab kvæles i dets første Knop, tilsammen udøvede en skadelig Indflydelse paa hans Helbred. Men hverken Bekymringer eller Sorg kunde afholde ham fra, med anstrængt Iver at følge de indre Statsanliggender i alle deres Forgreninger. Den Yttring, man tillægger ham: at en Konge kan døe, men han kan ikke være syg, — er et træffende Udtryk for den Retning, der laae i hele hans Handlemaade.

De mangfoldige Spørgsmaal, som bleve afgjorte ved 1856 Aars Rigsdag, vare af større og i Samfundslivet dybere indgribende Vægt, end ved nogen anden svensk Rigsdag efter Indførelsen af vor nuværende Statsforfatning. Glimrende var det Billede af Rigets Tilstand, Kongen kunde fremstille for Rigets Stænder, da han den 23de Oktober mødte dem paa Rigsdagen, storartede de Udsigter, han aabnede for Rigets Fremtid.

Fremskridtene i Sveriges Næringsflid vare store, vare forbausende. Rigets Hovednæring, Jordbruget, hvis Fremme, efter Udtrykkene i Kongens Meddelelse til Rigsdagen, var Gjenstand for hans kjæreste Omsorg, havde under de seneste henrundne Aar udviklet sig saa stærkt, at Værdien af Rigets Kornudførsel Aar 1854 kunde beregnes til henved tolv Millioner. En forøget Livlighed i alle Næringsveie, saavel i den udenlandske Handel, som i Rørelsen inden Landet, stod i nøie Forbindelse dermed. Fabrikdriften, hvis Frembringelser Aar 1845 beregnedes til omtrent 25 Mill., afgav ti Aar senere Varer til 52 Mill. Værdi, eller mere end det Dobbelte. Ligeledes havde den udenrigske Handel fra en Vareværdi af nogle og tredive Millioner Aar 1845, vundet en

saadan Udvikling Aar 1855, at de omsatte Varers Værdi under det sidstnævnte Aar beregnedes til mere end det dobbelte Beløb, eller tre og sytti Millioner. Sveriges Handel med andre Lande havde i et Decennium udviklet sig ligesaa stærkt, som i ældre Tider under mere end et Aarhundrede.

Næringsforholdene i Norge viste sig ogsaa i høi Grad gunstige. Landbruget havde ogsaa der i en stor Del af Landet gjort betydelige Fremskridt, og man troede med Vished at kunne antage, at Udviklingen fremdeles vilde foregaae med raske Skridt, og i stedse mere vidstrakte Kredse. Fabrikdriften hævede sig med Kraft, og flere betydelige Anlæg for denne Drift, i forskjellige Grene, vare opstaaede i Løbet af de seneste Aar. Handelen og Søfarten stode i Blomstring. Af Landets første Udførselsartikel, Trælasten, var, ved Slutningen af Aaret 1846, 120,000 Kommercelæster blevne udskibede, men Aar 1855 næsten 300,000. Fragtfarten, som Aar 1849 havde ført 1325 Ladninger paa 126,000 Kommercelæster fra et fremmed Land til et andet, førte Aar 1855 2291 Ladninger paa 242,000 Kommercelæster mellem udenlandske Havne.

Under Indflydelse af disse lovende Forhold, troede Kongen at kunne for Norden haabe en Fremtid, fuld af betrygget Selvstændighed, forøget Anseelse og stigende Velfærd. Idet han atter optog sin Regjerings første Tanker, udkastede han store Planer, mere vidstrakte, mere mangesidige end nogensinde.

Gjennemtrængt af den Overbeviisning, at de tvende skandinaviske Rigers fremtidige Vel hviler paa Grundvolden af deres Forening, vedtog han i flere Retninger Foranstaltninger til at betrygge denne Forenings Styrke, og udvikle dens Frugter. Tvende Kommitteer arbeidede til disse Endemaal. En, under Præsidium af Kronprindsen, udarbeidede Forslag til en for begge Riger fælles Lov, som skulde bestemme ethverts Bidrag til det fælles Forsvar. En anden havde det Hverv at foreslaae Bestemmelser, som kunde berede yderligere Lettelser i Sveriges og Norges gjensidige Handel og Søfart. Den tredie udarbeidede en Lov angaaende Dommes Gyldighed og Fuldbyrdelse i begge Riger. Paa det fælles Forsvars,

paa den materielle Kulturs, og paa Retfærdighedens Grund skulde saaledes, efter Kongens Anskuelse, de forenede Riger mødes, for at meddele hverandre gjensidig Støtte. Gjennemgaar man Rækken af de vigtige Forandringer, Kong Oscar under sin Regjeringstid har foreslaaet og udført, vil man neppe finde nogen, som ikke i Førstningen har været modtaget med delte Meninger og levende Modstand, medens dog et forandret Forhold siden er indtraadt. Af samme Beskaffenhed var ogsaa Udsigterne, da disse Forslag, angaaende de forenede Rigers indbyrdes Forhold, først fremsattes. Man bør haabe, at jo mere Blikket klarnes og Gemytterne beroliges, desto almindeligere vil det erkjendes, at de forenede Riger i Farens Stund væsentlig tiltrænge fastere Bestemmelser for Samvirken af deres Forsvar, ligesom at de, under Fredens Fremgang, kunne forskaffe hverandre betydelige Fordele ved en lettet, gjensidig Omsætning af Produkterne fra deres Jord, deres malmførende Fjelde, fra Værkstederne for deres Industri, og ved at forlene Retfærdighedens Arm en større Styrke, uden at de derved staae i Fare for at miste Noget af den indre Selvstændighed, som er Grundbetingelsen for en Nations Kraft, ligesom den er dens første Rettighed og dens Hæder.

Den sidste Gren af Lovgivningen, om hvis Forbedring Kong Oscar afgav Forslag til den svenske Rigsdag, var den, som bestemmer Forholdet imellem Kirke og Stat. Kongen kastede sine Blikke over Landet; han saae, hvorledes en tiltagende Uro herskede i Sjælens inderste Regioner, og bar sin Frugt i en lidt efter lidt voxende Splittelse. Idet han overtænkte dens Grund og dens Art, og agtede paa de Tegn, som andre Landes, især Broderrigets kirkelige Tilstand frembød, og paa de Anskuelser, som andre protestantiske Samfund havde yttret, blev han stedse mere med Hensyn til Grundsætningerne for Lovgivningen angaaende disse vigtige Sager ført hen til den Mening, som med mere eller mindre Styrke havde gjort sig gjældende i Europas øvrige protestantiske Stater. — Han lod for Stænderne fremlægge Forslag om Afskaffelse af Landsforviisningsstraffen, om Re-

ligionsfrihed for fremmede Troesbekjendere under visse Betingelser, og om Frihed til fælles Andagtsøvelser inden den lutherske Kirke.

Endnu en gjennemgribende Foranstaltning paa Lovgivningens Felt, var Forslaget om ugift Kvindes Ret til ved femogtyve Aars Alder at være myndig; en Ret, af hvilken allerede, blandt talrige Skarer af Sveriges Kvinder, Kong Oscars egen Datter har benyttet sig.

Det vilde blive for vidtløftigt at gjennemgaae de vigtige Anliggender, med hvilke denne Rigsdag var sysselsat. Kun nogle Grundtræk kunne her antydes. Den livlige og mangesidige Udvikling af Rørelsen i Riget selv, som havde fundet Sted, indeholdt en Opfordring til at anstille endnu videre Forskninger, for at vinde sikker Kundskab om Landets naturlige Hjælpekilder og Beskaffenhed. Mere omfattende Forslag til at lære Sverige at kjende sig selv, ere aldrig før paa engang blevne fremsatte, end de Planer, som fremlagdes for denne Rigsdag, til Undersøgelse og Beskrivelse af Landets geologiske Forholde, saa vel som af dets Klimat; til Landets Afbildning paa Kartet, saa vel som til Opfatning i Talstørrelser af den statistiske Oversigt af dets Tilstand. Dybt indgribende i Jordbrugsbedriftens vigtigste Forholde vare de kgl. Propositioner om Ordningen af Gjærdeholdspligten, samt om de Foranstaltninger, der, i Anledning af den, det næstforegaaende Aar nedsatte Kommittees Forslag, vare befundne nødvendige for Tilveiebringelsen af en bedre Omsorg for Landets Skove. Af væsentlig Indflydelse paa Handelen var det Forslag til Toldtarif, som havde til Diemed en efter Tidsomstændighederne læmpet Udstrækning af Grundsætningerne om Handelens Frihed.

Udsigten til en ny Fremtid for Kommunikationsvæsenet inden Landet blev aabnet ved de storartede Forslag til Anlæg af Jernbaner, som bleve forelagte Rigsdagen. I en anden Gren af de nyere Tiders Kommunikationsmidler var en væsentlig Forbedring allerede tilveiebragt, derved, at fire store Telegraflinier i en kort Tid vare blevne i standbragte inden Riget.

I mange Retninger blev der fremsat Forslag til at fremme Landets materielle Udvikling, til Opfyldelse af Statsstyrelsens Behov, og ikke mindst til Understøttelse for det Arbeide, som har til Maal Grundbetingelsen for alle Samfundsindretningers gavnlige Virksomhed: Dannelsen af den opvoxende Slægt ved den offentlige Opdragelse.

Et Budskab, som Stænderne i Løbet af sine Raadslagninger modtog, var Regjeringens Tilkjendegivende om, at den Byrde, som i mere end et Aarhundrede havde tynget paa den svenske Handel, nu var forsvunden, ved Afskaffelse for bestandig af alle de Afgifter, som for Fartøier og deres Ladning var bleven erlagt ved Farten gjennem Øresund og Bælterne, — en Fordel, der imod en stipuleret Erstatning, vandtes ved den Traktat, som de forenede Riger og flere andre europæiske Magter afsluttede med Kongen af Danmark i Kjøbenhavn den 14de Marts 1857.

Det sidste norske Storthing under Kong Oscars Regjering aabnedes i Februar 1857. Vare de Lovgivnings-Spørgsmaal, som Kongen sidst lod udarbeide i Sverige, nærbeslægtede med de første, han havde drøftet i Norge, saa kan man ogsaa omvendt sige, at blandt de Foranstaltninger for Norges Vel, ved hvilke hans Opmærksomhed senest dvælede, savnedes ikke de, som han i den første Begyndelse af sin Regjering i Sverige virksomt havde fremmet.

Kongen erklærede sig tilsinds, til Forbedring af Straffængslernes Tilstand, at fremlægge for Storthinget et Lovforslag, hvoraf Frugten blev den nye Lov om Fængselsvæsenet, af 13de Oktober 1857. Foranstaltninger bleve forberedte, som i flere Retinnger skulde tilveiebringe Almueoplysningens Fremme.

En høistvigtig Forbedring i Landets Forsvarsvæsen antoges ved Lovene af 1854 og 1857, ved hvilke den i Grundloven paabudne almindelige Værnepligt blev organiseret.

Erfaringen om Virkningerne af den Jernbane, som nu allerede længere Tid havde været i Brug, foranledigede Regjeringen til at fremkomme til Storthinget med Proposition om Anlæggelse af ikke mindre end tre nye Jernbaneli-

nier. Tillige fremlagdes Forslag angaaende Telegraflinjers Ledning, dels til Bergen og dels til Trondhjem. Snart saae man Traadene udstrækkes til disse nye Forbindelser, hvilke sammenknyttede alle Rigets Søstæder, fra Trondhjem og sydover, med hverandre og med Udlandet. Dampskibsfarten var bleven end yderligere udvidet. Stedse stærkere udviklede sig de Forbedringer i Kommunikationsvæsenets forskjellige Grene, hvilke i Norge betegnede Kong Oscars Regjering, og hvis uberegnelige Vigtighed for Landet allerede tydelig har vist sig. Til Anlæg af Kanaler og Oprensning af Floder var der stadigt truffet Foranstaltninger. En ny Lov om Flødnings- og Flodrensningsvæsenet var udfærdiget den 26de August 1854. I Juli Maaned samme Aar var den Lov given, som bestemte en ensartet Porto for den indenrigske Brevvexling, uden Hensyn til Veiens Længde. Forslag blev fremlagt angaaende Organisation af en ny Postbestyrelse.

De Foranstaltninger, som vare tagne for at fremme Landets Næringsveie, havde allerede baaret velgjørende Frugter og fortsattes end videre. Agerbrugets Forbedring havde man for Øie, ved at arbeide for en ny høiere Læreanstalts Organisation, ved forskjellige andre Anledninger, som bleve aabnede til Undervisning i Jordbruget, ved Bidrag fra Statens Side til Myr-Udtapninger o. s. v. For at den voxende Fabrikindustri skulde kunne vinde en Udvikling, som stod i Forhold til Landets naturlige Hjælpekilder og Befolkningens Anlæg for mekaniske Arbeider, blev der fremsat Forslag til Oprettelsen af en fuldstændig polyteknisk Læreanstalt. Istandbringelsen af et fuldstændigt geologisk Kart blev ogsaa her foreslaaet. Ligeledes fandtes Foranstaltninger nødvendige til at forebygge den truende Skovmangel. Idet man oppebiede et Tidspunkt, da mere gjennemgribende Forslag i Henseende til Lovgivningen kunde vinde Fremgang, foreslog Regjeringen dels Foranstaltninger til Fremme af en mere udbredt Kundskab om Skovens rette Værd, dels at visse offentlige Skove skulde stilles under Tilsyn af en sagkyndig Styrelse.

Med uformindsket Ihærdighed havde Kongen deltaget i de mangfoldige Arbeider, som gik forud for Vedtagelsen af disse Foranstaltninger og Fremsættelsen af disse Forslag, i begge hans Riger. Han syntes at staae paa Middagshøiden af sin Kraft, i sin Regjerings-Virksomheds fulde Blomstring. Men allerede tærede Sygdommens snigende Magt paa hans Indre. Hans Arbeidskraft begyndte lidt efter lidt at aftage, hans Sjæls livlige Virksomhed at formunkles, Uge for Uge: snart kunde han alene med svækkede Sandser, ligesom fra et bestandigt tilbagevigende Fjerne, deltage i sine kjæreste Planers Udvikling; Styrelsens Tømmer faldt ud af hans Haand.

Det var mod Slutningen af Vinteren, ind paa Aaret 1857, at de første Tegn til Kongens Sygdom fremtraadte. Vaaren fandt ham allerede med brudte Kræfter. Neppe synes, efter de første Maaneder, Haabet om Forbedring at have lyst for ham selv. Efterhaanden lagde sig Afmagtens Taage, stille, men uimodstaaeligt, over denne før saa lyse og virksomme Sjæl.

Kongen kunde alligevel endnu glæde sig ved et Smil af Lykken: hans tredie Søns, Hertugen af Østergøtlands lykkelige Formæling med Prindsesse Sophie af Nassau, hvilken høitideligholdtes den 6te Juni 1857. Han fik ogsaa opleve den Glæde, at see nye Skud fremspire af denne Gren af sin Æt, og kunde atter velsignende slutte en Sønneson i sine Arme. Prinds Oscar Gustav Adolf fødtes den 16de Juni 1858, og erholdt af Kongen, sin Bedstefader, Titel af Hertug af Wermland.

Da Sommeren 1857 var indtraadt, tilraadede Lægerne at Kongen skulde bruge Sobadene ved Särö. Fulgt af den almindelige Deltagelses spændte Forventning, og af urolige Forhaabninger, afreiste Kongen den 22de Juni til dette Badested. De første Efterretninger om hans Helbredstilstand syntes skikkede til at indgive Haab; men snart forsvandt atter de Tegn, som havde givet Anledning til at vente en Helbredelse.

Kongen vendte tilbage fra Särö, uden at hans Hel-

bred var bleven forbedret, og, efterat han til Rigsdag og Storthing havde afgivet Propositioner i Henseende til Ordningen af Rigets Styrelse, blev, den 25de September 1857, Regjeringen over de forenede Riger med fuld kongelig Magt og Myndighed overgivet til Sveriges og Norges daværende Kronprinds, nu begge Rigers regjerende Konge.

Skildringen af den Tid, som derefter endnu staar tilbage af Kong Oscars Liv, vilde blot være et Maleri af uafbrudte, med Taalmodighed baarne Lidelser. Aldrig hørte man, under Smerternes og Hentæringens langsomt henskridende Timer, en Klage komme over Kongens Læber. Elskede Børns Hengivenhed, Folkets dybe Deltagelse gjorde Sit til at lindre hans Smerter. Og dersom Kjærligheds Pleie kan formilde den jordiske Lidelses Timer, saa har visselig en saadan aldrig med ømmere, mere utrættelig, mere selvopofrende Omsorg dvælet ved en Sygeseng, end den, som ydedes Kong Oscar af hans til Døden elskende Gemalinde. Ophøiet over menneskelig Ros, skal den leve uforgjængeligt i de nordiske Folks Taknemmelighed.

De kjærlige Tanker, Kongen nærede for sin Gemalinde, for sin Ætt for sine Folk, — den Følelse, med hvilken han, allerede overvældet af Sygdommens Magt, tog Afsked fra de Levendes Rige, har han paa en Maade, som klart betegner hans Sindelag, udtalt i Slutningen af sit, den 17de Juni 1857, oprettede Testamente. Saaledes lyde disse Afskedens Ord fra de forenede Rigers Konge:

„Slutteligen, og naar jeg ophører at leve, maa disse Blade bevare Udtrykkene af min Taknemmelighed for den Ømhed og inderlige Kjærlighed, hvormed jeg har været omfattet af en elsket Gemalinde, for den Lykke og Glands, hendes sjeldne Dyder og høie Forstand har udbredt over Kongeborg og Rige, for den Lydighed og Tillid, elskede Børn stedse have vist mig, for den fædrelandske Iver, hvormed mine Sønner have understøttet min Regjerings Foranstaltninger, for den Hengivenhed og Enighed, som har forenet dem indbyrdes, for den trofaste Redelighed, hvormed Embedsmænd og Tjenere have udført sine Hverv og opfyldt

sine Pligter, samt for den Kjærlighed og Velvillie, hvormed jeg har været omfattet af mine trofaste Folk.

„Over Riger og Kongehuus hvile fremdeles den Høiestes Velsignelse og Naade!

„Saadan er min Bøn i nærværende Stund!

„Saadant mit sidste Suk!"

Stille, smertefrie, næsten umærkeligt nærmede sig de sidste Timer. Skjærthorsdagen den 21de April indeværende Aar gik Kongen til Skrifte, og modtog Herrens hellige Nadvere. Endnu den 4de Juli viste sig hos ham saa megen Styrke, at den kongelige Familie kunde glæde sig ved denne hans sidste Fødselsdag; han talede atter, deltog i, hvad der tildrog sig omkring ham og modtog de Blomster, som raktes ham af hans spæde Sønnedatters Haand. Dette var de sidste, matte Straaler af den nedgaaende Sol. Strax den paafølgende Dag indtraadte foruroligende Symptomer, der snart tiltoge; Kræfterne sank hurtigt, og den 8de Juli 1859, Klokken otte om Morgenen, indslumrede Kong Oscar i sin elskede Gemalindes Arme, omgivet af sin høit aldrende Moder og alle sine Børn, stille, uden Smerter, og uden Kamp, til et bedre Liv.

Konger have sig den Lod beskaaret, at deres Minde lever længe efter dem. Ved sine Handlinger have de grebet alt for dybt ind, i altfor vidtstrakte Kredse, til at Forgjængelsen let skulde kunne naae deres Navn. Efterverdenen seer endog klarere deres Billede, ligesom et rigt Landskab først fra det Fjerne smelter sammen til et Prospekt, som med Lethed omfattes af Beskuerens Øie. Alligevel stræber allerede den Tid, i hvilken de have levet, at opfatte deres Træk, og der findes ogsaa Konge-Karakterer, som ere saa klare, at Samtiden troer at kunne opfatte og forstaae dem, til samme Tid, som den agter og elsker dem.

Kong Oscar var af Naturen begavet med en lys Forstand og et følelsesfuldt Hjerte. Hans Gudsfrygt var varm og oprigtig. Med synlig Glæde saae han Søndagens Høitid vende tilbage. Ydmygt bøiede sig hans Hjerte for Kongernes Konge. Den Gudstjeneste, som hver Helligdag

maatte holdes i hans Værelse, forsømte han aldrig; bestemt foreskrev han, at, hvis Nødvendigheden paabød at forkorte denne, maatte Syndsbekjendelsen ikke udelades. Vel vidende, hvorledes al menneskelig Høihed forsvinder for den Almægtiges Blik, knælede han med Menigheden i det aabnede Tempel, for at modtage Sakramentets hellige Gaver. Det saarede ham dybt, naar han hørte Nogen angribe hvad helligt er, eller den Tro, vi bekjende, og han tilrettevíste da med Alvor og Eftertryk.

Med dyb Følelse af de Pligter, som paalaae hans kongelige Kald, arbeidede han uden Rast paa at opfylde dets Fordringer. Han elskede ikke Herskerglandsen og stræbte ikke efter personlig Ære. Den Simpelhed, med hvilken han optraadte strax i Begyndelsen af sin Regjering, mindede om ældre Tiders ukunstlede Sæder. Den varme Følelse for Fosterjordens Lykke og Ære fremlyste af alle hans Handlinger. Maalet for hans Arbeide og hans Kampe var de nordiske Folks Vel. Han vilde, at de skulde indtage en ærefuld Plads iblandt Folkene, og at deres Kræfter skulde udvikles for den Fremtid, hvis manende Billede uafladelig stod for hans Blik.

Retsindig, fordringsfri og mild styrede Kong Oscar sine Folk. Retfærdighed var den første af hans kongelige Egenskaber, ligesom ogsaa den, hvis Navn han havde indskrevet først paa sit Skjold. Hans ivrigste Bestræbelse var bestandig, efter bedste Forstand og Samvittighed, at gjøre det Rette. Stillet i Samfundsordenen først iblandt Alle, glemte han gjerne sig selv for Andre, og satte sig ikke i egne Tanker foran Nogen. Aldrig optog han en Modsigelse ilde. Han elskede Sandheden mere end sin egen Mening, og om han engang imellem, naar han blev modsagt, kunde vise et øieblikkeligt Misnøie, gav han dog snart tydeligt tilkjende, at han kunde forkaste en Anskuelse, uden derfor at misbillige dens aabne Fremstillen.

Det milde, menneskekjærlige Hjerte viste sig i Kongens hele Væsen. Han gav gjerne og han tilgav gjerne. I Begyndelsen af sin sidste Sygdom yttrede han, at han havde glemt al tilføiet Uret. Den Fattiges, den Lidendes Lod

sysselsatte ham fremfor Alt, og ligesom han i sit private Liv ikke lod Nogen gaae uhjulpen fra sig, saaledes arbeidede han som Regent helst for dem, hvis Stemme har de fleste Lidelser at fortælle, og alligevel mindst formaaer at gjøre sig bemærket.

Hans Tanke opfattede med Klarhed alle Forholde, og en usædvanlig stærk Hukommelse bevarede troligt hvad han engang havde hørt. Han skyede ikke den Tankeanstrængelse, som udfordres for at bemægtige sig de særskildte mindre Dele af et Emne, og han beherskede dem siden i sjelden Grad. Dømmekraftens Skarphed og Karakterens Ro gave ham en særlig Styrke i Anvendelsen af, hvad han havde opfattet. I høi Grad beherskende sig selv, yttrede han sig aldrig uden noie Overveielse, og gav aldrig, uden største Varsomhed, et Løfte. Den rolige Besindighed modnede hans Beslutninger og gav dem Kraft. Om han engang imellem ved dem viste sig nølende, om han i Afgjørelsens Stund kunde være i Tvivl, saa kom dette af hans Samvittighedsfuldhed og store Frygt for at begaae et Misgreb. Han vilde, saa langt hans Indsigt og Evne strakte sig, gjøre Alt ret.

De ydre politiske Forholde, de enkelte Staters Styrke og Svaghed, samt deres Styreres Egenskaber kjendte han noie, og han førte med usædvanlig Fremgang Diplomatikens Vaaben. Ofte forfattede han selv vigtigere diplomatiske Dokumenter, hvilke udmærkede sig ved det Klare i Opfatningen, det Værdige i Holdningen, det Træffende i Udtrykket. Militære Studier havde han drevet med stort Alvor, og han kjendte godt ogsaa andre Landes Forsvarsvæsen. Hvor noie han havde gjort sig bekjendt med den indre Styrelses Grene, bevidnes af det Udsagn, man har havt angaaende ham, at Kongen vilde have kunnet forestaae hvilkensomhelst Departementschefs Post.

De konstitutionelle Rettigheder, som vare hans Folks Eiendom, vare ham vel bekjendte, og hans Handlemaade viste, at han bar oprigtig Agtelse for dem. Om end mange af de mærkelige Foranstaltninger, som gjordes for Rigernes Udvikling og Fremgang, ingenlunde udledede sit Udspring

fra hans egen personlige Indflydelse, saa har han alligevel bifaldt og fremmet dem alle. Der fandtes ingen fædrelandsk Bestræbelse, som han ikke omfattede med varm Deltagelse.

Sin Hvile efter Statsforretningerne, sin Ro efter Uroen fandt Kong Oscar i sin Families Skjød. Han var en af de Konger, som have eiet et Hjem, og fuldkommen vurderet denne Lykke. Lydig og ærefrygtsfuld som Søn, var han en kjærlighedsrig Ægtefælle, en øm Fader, — og den Hengivenhed, med hvilken han blev imødekommen af Sine, var hans Hjertes Skat.

Kongens Omgangsmaade, især naar den var fri for den offentlige Optrædens Fordringer, var let og simpel. Paa Reiser, og under Ophold i Landlivets Skjød, fremtraadte især disse behagelige Egenskaber.

Videnskab og Kunst opløfte, hvor de dyrkes og elskes, Fyrstens Væsen ikke mindre end Privatmandens. Den, som samtalede med Kong Oscar, mærkede snart, at han talede med en af Samtidens kundskabsrigeste Regenter. Det Held, hvormed Kongen, især i de yngre Aar, havde dyrket skjøn Kunst, betegnes ved Arbeider, i hvilke man gjenkjender baade Komponistens og den bildende Kunstners Talent. Hans Smag var ren, og hans Omdømme sikkert i Emner, som angaae Kunsten. Udmærket var ogsaa hans Evne til at udtrykke sig klart i Tale og Skrift.

Kong Oscars Regjering omfatter et Tidsrum, under hvilket vældige Storme have rystet de europæiske Staters Bygning, og ført de mægtigste iblandt dem til Kamp imod hverandre. I denne Tid har det været de forenede Riger forundt, i Rolighed at udvikle sine Samfundsindretninger, og at forbedre sin Velstand, under Nydelsen af stigende Agtelse fra andre Magters Side.

At staae i Spidsen for en saadan Udvikling, er en sjelden Lykke for en Regent. Den var Kong Oscars Lod, og han saae deri Forsynets Gave.

Men den Konge, som, lykkeligere end de Fleste, havde seet sine Riger, fredede mod ydre Kampe, at opnaae en tilforn ukjendt Høide af Velstand og Fremgang — Han blev

brudt i sin fulde Kraft, og hjemfaldt til en Ulykke, tungere end Døden, til Afmagten, som fængslede hans Aand, endnu førend den flygtede bort fra sit jordiske Klædebon. Det er paa saadan Maade, at de Mægtige paa Jorden, medens de huse uforgjængelige Tanker i sit Bryst, ved ydre Tilskikkelser vidne om Skrøbeligheden af al menneskelig Storhed.

Skandinaviens tvende Riger sørge over sin milde Konge. De have seet ham under Fredens Rolighed bygge paa de Grundvolde, hans store Fader havde lagt under Stormen. De skue med forhaabningsfuld Fortrøstning hen imod den Fremtid, som venter dem under hans sørgende Søns, til Lovens Bestyrkelse indviede Scepter. Aarene rulle afsted, Tidernes Omskiftelser komme og gaae, men aldrig skal Kong Oscars Navn ophøre at nævnes med Ærefrygt og Kjærlighed, saalænge Folkene gjemme fredsæle Kongers Minde i taknemmelige Hjerter.